

ΕΚΚΛΗΣΙΑ

ΕΠΙΣΗΜΟΝ ΔΕΛΤΙΟΝ ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

ΕΤΟΣ Μ'

ΑΘΗΝΑΙ, ΦΙΛΟΘΕΗΣ 19. — Τηλ. 227-689

1 ΜΑΡΤΙΟΥ 1963

ΑΡΙΘ. 5

ΔΕΝ Θ' ΑΓΝΟΗΘΗ

Ἡ συσσωρευτικὴ ἐγκατάστασις τοῦ πληθυσμοῦ τῆς ὑπαίθρου εἰς τὴν πρωτεύουσαν καὶ εἰς τὰ διάφορα ἀστικά κέντρα συνεχίζεται ἀδιάπτωτος. Καὶ μάλιστα, χωρὶς τὸν ἔλεγχον καὶ τὴν ρυθμιστικὴν ἐπίβλεψιν τοῦ Κράτους.

*

Τὸ φαινόμενον τῆς ἀστυφιλίας παρατηρεῖται βεβαίως παντοῦ. Καὶ ὀφείλεται, κατὰ κύριον λόγον, εἰς τὸν αὐξοῦντα ἐκβιομηχανισμόν, ὁ ὁποῖος προκαλεῖ τὴν μετακίνησιν τοῦ ἀνέργου ἀγροτικοῦ πληθυσμοῦ πρὸς τὰς ἐργοδοτικὰς πηγὰς. Εἶναι ὅμως γεγονός, ὅτι συμβάλλει πρὸς τοῦτο καὶ ἡ ἐγκατάλειψις καὶ ἡ παραθεώρησις τῆς ὑπαίθρου, πού καθιστᾷ μεγάλην τὴν διαφορὰν ζωῆς μεταξὺ τῶν πόλεων καὶ τῶν ἀγροτικῶν μας κέντρων. Διότι εἶναι δυστυχῶς ἀληθές, ὅτι τὰ χωρία μας καὶ οἱ ἀγροτικοὶ μας συνοικισμοί, συχνότατα δὲ καὶ αὐταὶ αἱ κωμοπόλεις μας στεροῦνται ψυχαγωγίας καὶ ἀνέσεως, καὶ ὅτι ἡ ζωὴ καταντᾷ νὰ μὴν εἶναι ἀνεκτὴ εἰς αὐτάς.

Πῶς λοιπὸν νὰ μὴν ἀναζητοῦν σχετικὴν ἀνεσιν εἰς τὰς πόλεις οἱ κάτοικοί των, ὅπου, πρὸς τοῖς ἄλλοις, συχνότεραι ἐμφανίζονται αἱ «εὐκαιρίαι» διὰ μίαν ἀποδοτικωτέραν χρησιμοποίησιν τοῦ μόχθου των;

*

Συνηθίσαμεν νὰ βλέπωμεν τὴν ζωὴν τῶν χωρικῶν μας ὡς θεοκριτικὸν βουκολικὸν εἰδύλλιον, γεμᾶτον ἀπὸ ποίησιν καὶ ὠραιότητα. Καὶ ὅμως ὁ βιοπορισμὸς των εἶναι συχνὰ δρᾶμα σκληρόν, καὶ ἐνίοτε φονικὸν πάσης ἀνέσεως καὶ χαρᾶς. Συχνότατα αἱ θεομηνίαι ἐκμηδενίζουν ἐντελῶς τοὺς μόχθους των, καὶ τοὺς βυθίζουν εἰς στυγνὴν ἀπόγνωσιν. Καὶ τότε, ὁ ρόδιος ἡθογραφικὸς πέπλος, μὲ τὸν ὁποῖον

συνηθίζομεν νὰ τοὺς περιβάλλωμεν, μεταβάλλεται εἰς πύρινον χιτῶνα Δηϊανείρας, πού ἀποσπᾷ τὰς σάρκας των.

Τρέπονται λοιπὸν ἀσυγκράτητοι πρὸς τὰ ἀστικά κέντρα. Καὶ προτιμοῦν ἀπὸ τὸ φῶς καὶ ἀπὸ τὴν γαλανὴν αἰθρίαν τοῦ γενεθλίου των χωρίου, νὰ στοιβάζωνται εἰς ἀνηλίους τρώγλας, καὶ νὰ ἐνδαιτῶνται εἰς σκοτεινὰ καὶ ὑγρὰ δωμάτια. Διότι ἐντὸς αὐτῶν, ὅσον-δήποτε καὶ ἂν εἶναι ἀποκρουστικά, ριζοβολεῖ ἡ ἐλπίς καὶ ἀναθάλλει ἡ προσδοκία. Ἐνῶ ἐκεῖ συγκατοικοῦν μονίμως μὲ τὴν τάλαιπωριαν καὶ ἐνεδρεῦνται ὑπὸ τῆς δυστυχίας.

*

Καὶ εἰς τοὺς καιροὺς μας αὐτοὺς ἡ ζωὴ εἰς τὴν ὑπαίθρον μας καὶ παντοῦ ἐγένετο κατὰ πολὺ δυσκολωτέρα καὶ ἀπαιτεῖ ὄλοεν καὶ περισσότερον μόχθον, διὰ τὴν ἀντιμετώπισιν τῶν προβλημάτων τῆς. Αἱ ἀνάγκαι ἐπολλαπλασιάσθησαν καὶ πολλαπλασιάζονται συνεχῶς. Καὶ τὸ χειρότερον, ὁ σύνδεσμος μεταξὺ τῶν ἀνθρώπων ἐχαλαρώθη, καὶ ἀπέβη τυπικός, ἂν μὴ ἀνύπαρκτος. Ὁ ἐπάρατος καὶ ξενοκίνητος συμμοριτοπόλεμος ἀφῆκε δυστυχῶς ἴχνη ὀδυνηρὰ καὶ δυσεπούλωτα. Ἐξείς φθοροποιούς. Μίσση ἀσίγαστα. Διέσπασε δὲ καὶ ἐχώρισε συχνότατα τὴν ἀγροτικὴν μας οἰκογένειαν.

Ποῦ λοιπὸν νὰ στραφῇ ὁ δυστυχὴς χωρικός μας, ὁ ὁποῖος βλέπει τὴν σποράν του ν' ἀφανίζεται, τὸ ποίμνιόν του ν' ἀποδεκατίζεται ἀπὸ τὰς ἐπιζωοτίας, καὶ τὸ γενεθλίον του ἔδαφος νὰ κατακρημνίζεται εἰς χαράδρας καὶ νὰ διολισθαίνει, ὅπως τοῦτο συνέβη ἐσχάτως, πρὸς τὰς ἀβύσσους; Ἀπὸ ποῦ ν' ἀντλήσῃ παρηγορίαν καὶ δύναμιν,

Ν Α Ϊ Κ Α

ΤΗΣ ΙΕΡΑΣ ΑΡΧΙΕΠΙΣΚΟΠΗΣ ΑΘΗΝΩΝ

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Ὡς μέλος τῆς Συνοδικῆς Ἐπιτροπῆς Ἐκδόσεως τοῦ «Ἡμερολογίου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος τοῦ ἔτους 1962» εἰσηγήθη ἵνα ζητηθῶσι διὰ τῆς Ἱερᾶς Συνόδου πληροφορίες ἀπὸ μέρους τῶν Σεβασμιωτάτων Ἱεραρχῶν τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, τῆς Ἐκκλησίας Κρήτης καὶ τῶν Ἱεραρχῶν τῆς Δωδεκανήσου σχετικῶς πρὸς τοὺς τοπικοὺς Ἁγίους ἐκάστης Ἱερᾶς Μητροπόλεως, καθὼς ἐπίσης καὶ πληροφορίες ἀναγόμεναι εἰς ἐξηκριβωμένα χρονολογία ἰδρύσεως τῶν ἀνὰ τὴν χώραν ἡμῶν ἱερῶν Μονῶν καὶ ἀρχαιολογικῆς ἀξίας ἱερῶν ναῶν.

Τῆς ὡς ἄνω εἰσηγήσεώς μου διαβιβασθεῖσθαι τῇ Ἱερᾷ Συνόδῳ διὰ τοῦ προέδρου τῆς Συνοδικῆς Ἐπιτροπῆς ἐκδόσεως τοῦ «Ἡμερολογίου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος τοῦ ἔτους 1962» Σεβασμιωτάτου Μητροπολίτου Γόρτυνος καὶ Μεγαλοπόλεως κ. Εὐσταθίου καὶ γενομένης ἀποδεκτῆς, ἐστάλη εἰς τοὺς ὡς εἴρηται Ἱεράρχας ἢ ὑπ' ἀριθ. Πρωτ. 1976/921 τῆς 30 Ἰουνίου 1961 Συνοδικῆ Ἐγκύκλιος (ἀριθμ. Ἐγκυκλίου 1160), διὰ τῆς ὁποίας ἐζητήθησαν αἱ εἰδήσεις περὶ τῶν Τοπικῶν Ἁγίων καὶ περὶ τῶν χρονολογιῶν ἰδρύσεως τῶν ἱερῶν Μονῶν καὶ ἀρ-

χαίων ἱερῶν ναῶν τῶν κατὰ τόπους Ἱερῶν Μητροπόλεων, αἵτινες ἐδημοσιεύθησαν εἰς τὸ «Ἡμερολόγιον τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος τοῦ ἔτους 1962» εἰς τὸ οἰκεῖον μέρος ἐκάστης Ἱερᾶς Μητροπόλεως, καὶ ἐπανεδημοσιεύθησαν καὶ εἰς τὸ τοῦ τρέχοντος ἔτους «Ἡμερολόγιον».

Ὡς μέλος ὡσαύτως τῆς Συνοδικῆς Ἐπιτροπῆς ἐκδόσεως τοῦ «Ἡμερολογίου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος τοῦ ἔτους 1963» εἰσηγήθη εἰς τὴν Ἐπιτροπὴν ταύτην τὴν δημοσιεῦσιν ἐν αὐτῷ πληροφοριῶν ἀναγομένων εἰς τὴν χρονολογίαν ἀνεγέρσεως τῶν ἐνοριακῶν ἱερῶν ναῶν τῆς Ἱερᾶς Ἀρχιεπισκοπῆς Ἀθηνῶν, εἰς τὴν χρονολογίαν τῆς τελέσεως τῶν ἱερῶν Ἐγκαινίων αὐτῶν, ὡς καὶ πληροφορίες περὶ ὑπάρξεως ἱερῶν Λειψάνων εἰς τοὺς ὡς εἴρηται ἱεροὺς ναοὺς.

Ἡ Συνοδικὴ αὕτη Ἐπιτροπὴ, τελοῦσα ὑπὸ τὴν προεδρίαν τοῦ Σεβασμιωτάτου Μητροπολίτου Σερβίων καὶ Κοζάνης κ. Διονυσίου, ἀπεδέχθη τὴν πρότασίν μου καὶ ἀκολούθως ὁ Μακαριώτατος Ἀρχιεπίσκοπος Ἀθηνῶν κ. Χρυσόστομος ἐγκρίνας

ὅταν καὶ ὁ μικρὸς ἀκόμη ναὸς τοῦ χωρίου τοῦ ἔχει συχνότατα κλειστάς τὰς θύρας του καὶ σιωπηλὰ τὰ σήμαντρά του, διότι στερεῖται λειτουργοῦ ἱερέως;

*

Δὲν εἶναι βεβαίως διόλου εὐχάριστος ἡ εἰκὼν τὴν ὁποίαν παρέχομεν. Εἶναι ὅμως ἀληθῆς καὶ πραγματικῆ. Καὶ εἶναι ἀνάγκη ἐπιτακτικῆ καὶ ἐπείγουσα διὰ τοῦτο, ν' ἀναθεωρήσωμεν ἀποφασιστικῶς τὴν τακτικὴν μας.

Ὁ πολιτισμὸς καὶ τ' ἀγαθὰ του δὲν πρέπει νὰ εἶναι διὰ τὰς κοσμοπόλεις μόνον, καὶ εἰς αὐτάς νὰ συγκεντροῦται ἡ προσοχὴ τῶν ἀρμοδίων. Ἀλλὰ καὶ διὰ τοὺς πτωχοὺς οἰκισμοὺς μας, ὅπου οἱ ἄνθρωποι φυτοζωοῦν καὶ μοχθοῦν λησμονημένοι. Καὶ πολιτισμὸς σημαίνει ἀνύψωσιν καὶ καθ-
αγίασιν τῆς ζωῆς· πού τὴν ἀπεργάζονται ἡ ὑγιὴς Παιδεία, καὶ τὸ ἅγιον καὶ ζέον ἠθροσκευτικὸν συναίσθημα. Ὁ διδάσκαλος δηλαδὴ καὶ ὁ ἱερεὺς· πού χωρὶς

αὐτοὺς, οὔτε σπορὰ προκοπῆς—οἰασδήποτε προκοπῆς—οὔτε θερισμὸς εὐτυχίας εἶναι δυνατός...

*

Ἡ Ἱερά ἡμῶν Σύνοδος, ἀναλογιζομένη, μὲ δέος, τὰς ὀλεθρίας συνεπειὰς τῆς περαιτέρω ἐρημώσεως τῶν ναῶν τῶν χωρίων μας, καὶ ιδιαίτερα τῶν ἀκριτικῶν τοιούτων, ἐζήτησεν ἀπὸ τὴν Πολιτείαν νὰ ἐπιτραπῇ — κατὰ προσωρινὴν παρέκκλισιν— ἡ χειροτονία ἱερέων εἰς ὅσα στεροῦνται ἀπὸ μακροῦ χρόνου τοιούτων. Διότι ἔχει βαθεῖαν τὴν ἐπίγνωσιν, ὅτι χωρὶς τὴν εὐλογίαν καὶ χωρὶς τὴν παραμυθίαν τῆς Ἐκκλησίας ἀποχρωματίζονται τὰ ἱερά μας βιώματα· ἀτονοῦν οἱ ἔθνικοι παλμοὶ· ἀτροφοῦν τὰ ἠθικὰ κριτήρια· καὶ ἐξορμῶν τελικῶς νικηφόρα τὰ κατώτερα ἀνθρώπινα ἔνστικτα.

Καὶ πιστεύομεν, ὅτι δὲν θ' ἀγνοηθῇ καὶ περαιτέρω τὸ Ἐθνωφελέστατον τοῦτο αἰτημά της.

ΘΕΟΔΟΣΙΟΣ ΣΠΕΡΑΝΤΣΑΣ

ταύτην, έκκοινοποίησε τήν ὑπ' ἀριθ. Πρωτ. 1732/31 'Ιουλίου 1962 'Εγκύκλιον αὐτοῦ «Πρὸς τοὺς εὐλαβεστάτους 'Εφημερίους τῶν ἐνοριακῶν ἱερῶν ναῶν τῆς 'Αγιοτάτης 'Αρχιεπισκοπῆς» περιλαμβάνουσας ταῦτα: «Εἰς τὸ ὑπὸ ἔκδοσιν «'Ημερολόγιον τῆς 'Εκκλησίας τῆς 'Ελλάδος ἔτους 1963» ἐπιθυμοῦμεν νὰ καταχωρισθῶσιν αἱ κάτωθι πληροφορίες, τὰς ὁποίας ἐντελλόμεθα ὅπως παράσχητε ἡμῖν εὐθὺς ἅμα τῇ λήψει τῆς παρουσίας 'Εγκυκλίου :

α) Νὰ γνωσθῇ ἡ ἀκριβὴς χρονολογία ἀνεγέρσεως τοῦ ὑμετέρου 'Ενοριακοῦ Ναοῦ. 'Εὰν ἐκτίσθῃ ἐντὸς ἔτους θὰ ἀναφέρητε μόνον τὸ ἔτος. 'Εὰν ἐκτίσθῃ εἰς διάρκειαν ἑτῶν θὰ ἀναφέρητε ἀπὸ τοῦ ἔτους..... μέχρι τοῦ ἔτους.....

β) Νὰ γνωσθῇ ἡ ἀκριβὴς χρονολογία τελέσεως τῶν ἱερῶν 'Εγκαινίων τοῦ ὡς ἄνω 'Ενοριακοῦ Ναοῦ.

γ) Νὰ γνωσθῇ ἐὰν εἰς τὸν ὡς ἄνω ἱερὸν Ναὸν ὑπάρχωσιν ἱερὰ Λείψανα καὶ ποίων 'Αγίων.

'Επιστῶμεν τὴν προσοχὴν ὑμῶν ἐπὶ τῆς ἀκριβείας τῶν ζητουμένων χρονολογιῶν».

Αἱ ζητηθεῖσαι ὡς ἄνω πληροφορίες παρεσχέθησαν μὲν, οὐχ ἤττον ὅμως κατέστη ἀδύνατον νὰ δημοσιευθῶσιν εἰς τὸ «'Ημερολόγιον τῆς 'Εκκλησίας τῆς 'Ελλάδος τοῦ ἔτους 1963», λόγῳ ἀνεπαρκείας χώρου ἐν αὐτῷ.

'Ενεκα τούτου ἔκρινα ἐνδεδειγμένον, ὅπως αἱ εἰς τοὺς ἱεροὺς ἐνοριακοὺς ναοὺς τῆς 'Ιερᾶς 'Αρχιεπισκοπῆς 'Αθηνῶν πληροφορίες αὐταὶ δημοσιευθῶσιν εἰς τὸ περιοδικὸν «'Εκκλησία» καὶ πρὸς τοῦτο ἔλαβον καὶ τὴν εὐλογίαν τοῦ Μακαριωτάτου 'Αρχιεπισκόπου 'Αθηνῶν κ. Χρυσοστόμου.

Κατὰ ταῦτα, τὰς πληροφοριακὰς ἀπαντήσεις τῶν εὐλαβεστάτων 'Εφημερίων ἐπεξεργάσθη καταλλήλως, καταχωρίζω δὲ ταύτας ὑπὸ τὸ τίτλον ΝΑΪΚΑ ΤΗΣ ΙΕΡΑΣ ΑΡΧΙΕΠΙΣΚΟΠΗΣ ΑΘΗΝΩΝ, κατ' ἀλφαβητικὴν σειρὰν τῶν ἐνοριακῶν ἱερῶν ναῶν τῆς 'Ιερᾶς 'Αρχιεπισκοπῆς ὡς αὐταὶ ἀναγράφονται ἐν τῷ «'Ημερολόγιῳ τῆς 'Εκκλησίας τῆς 'Ελλάδος τοῦ ἔτους 1963» καὶ δὴ: Α'. 'Ενοριακοὶ ἱεροὶ ναοὶ ἐν 'Αθήναις. Β'. 'Ενοριακοὶ ἱεροὶ ναοὶ ἐν Νέῳ 'Ιωνίᾳ. Γ'. 'Ενοριακοὶ ἱεροὶ ναοὶ ἐν τοῖς περιχώροις 'Αττικῆς. Δ'. 'Ιεροὶ ναοὶ Κοιμητηρίων.

Περὶ τῶν μέχρι πρὸ ἔτους εἰς τὴν 'Ιερὰν 'Αρχιεπισκοπὴν 'Αθηνῶν ἀνηκόντων ἐνοριακῶν ἱερῶν ναῶν τοῦ Πειραιῶς, καὶ τῶν περίξ αὐτοῦ Δήμων Νέου Φαλήρου, Ρέντη, Δραπετσώνας, Νικαίας, Κερασινοῦ καὶ Κορυδαλλοῦ καὶ τῆς Κοινότητος τοῦ Περάματος δὲν γίνεται ἐνταῦθα λόγος, διότι, ὡς γνωστὸν, διὰ τοῦ Νόμου 3952/1959 καὶ τοῦ Β. Διατάγματος τῆς 16/17 Δεκεμβρίου 1959, καὶ διὰ τοῦ θανάτου τοῦ 'Αρχιεπισκόπου 'Αθηνῶν Θεοκλήτου, ἐπισυμ-

βάντος τῆ 8 'Ιανουαρίου 1962, οἱ ὡς ἄνω ἐνοριακοὶ ἱεροὶ ναοὶ περιήλθον εἰς τὴν, διὰ τοῦ θανάτου τοῦ διαληφθέντος 'Αρχιεπισκόπου, ἰδρυθεῖσαν ἰεὴν 'Ιερὰν Μητροπολιν Πειραιῶς, ἀποσπασθέντες ἐκ τῆς 'Ιερᾶς 'Αρχιεπισκοπῆς 'Αθηνῶν.

Αἱ εἰδήσεις καὶ πληροφορίες περὶ τῶν μνημονευθέντων ὡς ἄνω ἱερῶν ναῶν ἀνάγονται, συνωδὰ τῇ 'Αρχιεπισκοπικῇ 'Εγκυκλίῳ, πρῶτον μὲν εἰς τὴν χρονολογίαν ἀνεγέρσεως, δεύτερον δὲ εἰς τὴν χρονολογίαν τελέσεως τῶν ἱερῶν 'Εγκαινίων αὐτῶν καὶ τρίτον εἰς τὴν ὑπαρξὴν ἢ μὴ ἱερῶν Λειψάνων ἐντὸς Λειψανοθηκῶν. 'Ενιαχοῦ προσετέθησαν εἰδήσεις ἀφορῶσαι εἰς τοὺς 'Αγιογράφους αὐτῶν. Εἰς τινὰς δὲ περιπτώσεις κατεχώρησα, εἰς τὸ τέλος τῶν πληροφοριῶν, βιβλιογραφικά τινὰ σημειώματα.

Βεβαίως θὰ ἦτο εὐχῆς ἔργον ἐὰν ἐφιλοτιμῶντο οἱ ἱερατικῶς προϊστάμενοι, ἢ οἱ πρόεδροι τῶν 'Εκκλησιαστικῶν Συμβουλίων τῶν ἱερῶν ναῶν τῆς 'Ιερᾶς 'Αρχιεπισκοπῆς 'Αθηνῶν νὰ ἐδημόσιευσον αὐτοτελῶς πλήρη τὴν ἱστορίαν τῶν ἱερῶν ναῶν εἰς τοὺς ὁποίους ἐφημερεύουσι, θὰ παρεῖχον δέ, διὰ τῆς προσφορᾶς τῶν ταύτης, σπουδαίαν συμβολὴν εἰς τὴν 'Εκκλησιαστικὴν 'Ιστορίαν τῶν 'Αθηνῶν.

Θὰ ἠδύνατο δὲ νὰ συνταχθῇ ἡ ἱστορία ἐκ ἄστου ἱεροῦ ναοῦ κατὰ τὸ ἐξῆς περίπου σχεδιάγραμμα.

1) 'Ονομασία καὶ ἱστορία τοῦ χώρου εἰς τὸν ὁποῖον ὑπάρχει ὁ ἱερὸς ναὸς καὶ ὀδικὴ καταγραφή τῆς ἐνοριακῆς περιοχῆς αὐτοῦ, μετὰ τοπογραφικοῦ σχεδιαγράμματος.

2) 'Ονομασία τοῦ ἱεροῦ ναοῦ καὶ τυχὸν ὑπάρχουσαι εἰδήσεις περὶ αὐτῆς, δηλαδὴ περὶ τῆς αἰτίας ὀνομασίας τοῦ ἱεροῦ ναοῦ ἐπ' ὀνόματι τοῦ τάδε 'Αγίου ἢ τῆς τάδε Χριστιανικῆς ἑορτῆς.

3) 'Ιστορία προϋπάρχοντος ἀρχαιοτέρου ἱεροῦ ναοῦ καὶ ἀρχαιολογικαὶ περὶ αὐτοῦ πληροφορίες.

4) 'Ημερομηνία καὶ ἐν γένει χρονικὸν περὶ τῆς θεμελιώσεως τοῦ ἱεροῦ ναοῦ καὶ τῆς ἀναδείξεως αὐτοῦ εἰς ἐνοριακόν.

5) Χρονικὴ διάρκεια ἀνεγέρσεως αὐτοῦ. Δημοσίευσαι τυχὸν τηρηθέντος 'Ημερολογίου ἀνεγέρσεως.

6) 'Ονομαστικὸς πίναξ τῶν κτιτῶρων, ἰδρυτῶν, εὐεργετῶν καὶ δωρητῶν τοῦ ἱεροῦ ναοῦ καὶ εἰδήσεις περὶ αὐτῶν καὶ τῆς συμβολῆς αὐτῶν εἰς τὴν ἀνέγερσιν, ὡς καὶ ὀνομαστικὸς πίναξ τῶν μελῶν 'Ερανικῶν 'Επιτροπῶν ἢ Συλλόγων ἀνεγέρσεως κ.λ.π.

7) Διάφοροι ἄλλοι παράγοντες συντελέσαντες εἰς τὴν ἀνέγερσιν τοῦ ἱεροῦ ναοῦ.

8) Ρυθμὸς, μῆκος, πλάτος καὶ ὕψος τοῦ ἱεροῦ ναοῦ, Μηχανικὸς καὶ 'Αρχιτέκτων τοῦ ἔργου.

- 9) Δαπανηθέντα χρηματικά ποσά.
- 10) Ποσότης κατ' είδος χρησιμοποιηθέντων υλικών.
- 11) Ήμερομηνία τελέσεως τής πρώτης θείας Λειτουργίας.
- 12) Ήμερομηνία τελέσεως τών ιερών Ήγκαινίων, μετ' αναγραφής του όνόματος του τελέσαντος αυτά Ιεράρχου.
- 13) Χρονολογία Άγιογραφήσεως, όνοματεπώνυμον του Άγιογράφου και λεπτομερής περιγραφή τής Άγιογραφήσεως του ιεροῦ ναοῦ, από τής άψίδος του ιεροῦ Βήματος μέχρι τής δυτικῆς αὐτοῦ εισόδου και τών προπυλαίων.
- 14) Άναμνηστικαί πλάκες έντός ἢ έκτός του ιεροῦ ναοῦ και αναγραφή του περιεχομένου αὐτῶν.
- 15) Καταγραφή τών ιερῶν σκευῶν και τών κωδόνων και τών τυχόν ἐπ' αὐτῶν ὑπαρχουσῶν Ένθυμήσεων, ἤτοι τών άναμνηστικῶν σημειώσεων και πληροφοριῶν.
- 16) Καταγραφή τών Ένθυμήσεων ἐπὶ τών ιερῶν εικόνων τής Άγιογραφήσεως, τών του Τέμπλου και τών φορητῶν, ἤτοι τών διαφόρων ἐπ' αὐτάς άναμνηστικῶν σημειώσεων («δαπάνη» κ.λ.π.).
- 17) Κατάλογος ιερῶν Λειψάνων, μετ' αναγραφῆς τών ἐπ' αὐτῶν εἰδήσεων.
- 18) Διατελέσαντες Ήφημέριοι και Διάκονοι, κατά χρονολογικήν σειράν, και εἰδήσεις περι αὐτῶν.
- 19) Διατελέσαντες Ψάλται, Έκκλησιαστικοί Έπίτροποι και Νεωκόροι, κατά χρονολογικήν σειράν.
- 20) Ή περίξ του ναοῦ πλατεῖα και τυχόν ὑπάρχουσαι προτομαί ἢ άνδριάντες Έκκλησιαστικῶν προσωποτήτων κ.λ.π.
- 21) Εἰδική τυχόν ιστορία του ιεροῦ ναοῦ ἐν σχέσει πρὸς ἐκκλησιαστικά ἢ ἔθνικά ἢ τοπικά ἐν γένει γεγονότα.
- 22) Κηρυγματική και Κατηχητική άποδοτικότητα με κέντρον τόν ιερὸν ναόν, και κοινωνική και φιλανθρωπική πρόνοια με κέντρον ὡσαύτως τόν ιερὸν ναόν.
- 23) Προσκτίσματα παρὰ τόν ιερὸν ναόν και σχολιότης αὐτῶν. Παρεκκλήσια ἐν τῇ περιοχῇ του ἐνοριακοῦ ιεροῦ ναοῦ. Εὐκτήριοι οἱκοί Έτεροδόξων ἐν τῇ περιοχῇ ταύτῃ. Φιλανθρωπικά, Κοινωνικά, και Έκπαιδευτικά ιδρύματα ἐν αὐτῇ.

24) Άρχεῖον και Βιβλιοθήκη του ιεροῦ ναοῦ.

25) Δημοσίευσις φωτογραφιῶν του ιεροῦ ναοῦ, πολυτίμων εικόνων και κειμηλίων, ὡς και προσώπων ιστορικῶς μετ' αὐτοῦ σχετισθέντων.

26) Βιβλιογραφία περι του ιεροῦ ναοῦ. Πηγαί. Βοηθήματα. Τὸ Άρχεῖον του ιεροῦ ναοῦ. Παραδόσεις περι αὐτοῦ.

Περὶ τών ιερῶν ναῶν τών Άθηνῶν και τής περίξ τών Άθηνῶν περιοχῆς ἔχουν δημοσιευθῆ ἐξ περιοδικῶν διάφοροι μελέται εἰδικῶν, ἀλλά και αὐτοτελῆ ἔργα, ὡς λ.χ. Γ. Α. Σωτηρίου «Εὐρετήριο τών μεσαιωνικῶν μνημείων τής Ελλάδος—Μεσαιωνικά μνημεῖα Άττικῆς—Ά Άθηνῶν», τεῦχος Α', Άθήναι 1927, Α. Ξυγγούλου «Τά Βυζαντινά και Τουρκικά μνημεῖα τών Άθηνῶν», εἰς τὸ «Εὐρετήριο τών μεσαιωνικῶν μνημείων τής Ελλάδος», τεῦχος Β', Άθήναι 1929, Άναστασίου Όρλάνδου «Μεσαιωνικά μνημεῖα τής πεδιάδος τών Άθηνῶν και τών κλιτύων Ύμητου—Πεντελικῶ—Πάρνηθος και Αἰγάλεω» (Άθήναι 1933), εἰς τὸ «Εὐρετήριο τών μεσαιωνικῶν μνημείων τής Ελλάδος», τεῦχος Γ', Άθήναι, 1933, του αὐτοῦ «Αἱ καμαροσκέπαστοι Βασιλικά τών Άθηνῶν» (εἰς τὴν «Έπετηρίδα Έταιρείας Βυζαντινῶν Σπουδῶν» Β', 1925, σελ. 258 κ. ἐξ.), Κώστα Μπίρη «Αἱ Έκκλησῖαι τών παλαιῶν Άθηνῶν» (Άθήναι 1940), Δημ. Γρ. Καμπούρογλου τὰ εἰς τὴν «Ιστορίαν τών Άθηνῶν και τὰ μνημεῖα αὐτῶν άφορῶντα ἔργα, Χρυσόστομου Παπαδοπούλου, Άρχιεπισκόπου Άθηνῶν, «Ή Έκκλησία Άθηνῶν» (Άθήναι 1928) κ.λ.π.

Γενικῶς εἰπεῖν, οἱ ἐνοριακοὶ ἱεροὶ ναοὶ τής Ήρας Αρχιεπισκοπῆς Άθηνῶν, κατά μικρὸν μὲν ποσοστὸν εἶναι ἐκκλησιαστικά ἔργα του παρελθόντος αἰῶνος, και δὴ τών μετεπαναστατικῶν χρόνων, κατά τὸ πλεῖστον δὲ εἶναι σύγχρονα κτιριακά ἐκκλησιαστικά οἰκοδομήματα τινὰ τών ὁποίων ὀλοκληροῦνται ἀκόμη κτιριακῶς και διακοσμητικῶς, ἀλλά δὲ ἤδη ἀνεγείρονται και ἄλλα μόλις ἐθεμελιώθησαν, ἵνα καταλάβωσι τὴν θέσιν μικροτέρων παρ' αὐτοὺς ιερῶν ναῶν μὴ ἀνταποκρινόμενων πλέον εἰς τὴν λειτουργικήν και ἐκκλησιαστικὴν ἐξυπηρέτησιν τών Χριστιανῶν, λόγω τής μεγίστης αὐξήσεως του πληθυσμοῦ τής Πρωτευούσης πόλεως και τών περίξ αὐτῆς Δήμων και Κοινοτήτων.

Πολλοὶ τών ὀραίων και μεγαλοπρεπῶν ἐνοριακῶν ιερῶν ναῶν ἔχουν ἀνεγερθῆ ἐπὶ τής θέσεως παλαιότερων και μικροτέρων, ἅπαντα δὲ σχεδὸν τὰ παρεκκλήσια και τὰ ἐξωκλήσια εἰς τὴν περιοχὴν τής Πρωτευούσης, σὺν τῇ ἐπεκτάσει τής κατοικήσεως τών περι τὰς Άθήνας περιοχῶν, ἀπετέλεσαν ἐνοριακοὺς ἱεροὺς ναοὺς και ἀντικατεστάθησαν ὑπὸ τών νέων ιερῶν ναῶν.

Οἱ ὡς εἴρηται ἐνοριακοὶ ἱεροὶ ναοὶ εἶναι ὑπέροχα

Η Β' ΣΥΝΟΔΟΣ ΤΟΥ ΒΑΤΙΚΑΝΟΥ

ΠΡΩΤΗ ΠΕΡΙΟΔΟΣ : 11 ΟΚΤΩΒΡΙΟΥ — 8 ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΥ 1962

Τριπλοῦν τὸ ἔργον καὶ οἱ σκοποὶ τῆς συνόδου: ἐκουγχρονισμὸς καὶ ἀνανέωσις τῆς Ἐκκλησίας, προσέγγισις καὶ συνεργασία μετὰ τῶν ἄλλων Ἐκκλησιῶν, στροφὴ καὶ προσοχὴ πρὸς τὸν κόσμον. — Ἰοχυραὶ φιλορθόδοξοι καὶ φιλενωτικαὶ τάσεις τῆς πλείονότητος τῶν Ἐπισκόπων καὶ τοῦ Πάπα Ἰωάννου ΚΓ' — Ἡ Σύνοδος δυνατὸν νὰ ἀποτελέσῃ, θεία Προνοία, ἱστορικὸν σταθμὸν εἰς τὴν ἱστορίαν τοῦ Χριστιανισμοῦ.

1. Ἐξακολουθοῦν τὰ σχόλια καὶ αἱ κρίσεις τοῦ Ἐκκλησιαστικοῦ Τύπου ὄλων τῶν Ἐκκλησιῶν καὶ ὄλων τῶν χωρῶν τοῦ κόσμου διὰ τὴν θαυμαστὴν προβολήν, τὴν ὁποίαν ἔκαμεν ὁ Ρωμαιοκαθολικισμὸς ἐνώπιον ὅλης τῆς ἀνθρωπότητος μετὰ τὴν σύγκλησιν τῆς Βας Οἰκουμενικῆς Συνόδου τοῦ Βατικανοῦ καὶ μετὰ τὰς ἐργασίας τῆς κατὰ τὴν πρώτην δίμηνον περιόδου τῆς. Ἡ Ρωμαιοκαθολικὴ Ἐκκλησία διὰ τῆς Συνόδου ταύτης ἀπεκαλύφθη, ὅτι εἶναι πολὺ διάφορος ἐκείνης, ἣν ἐγνωρίζομεν ἕως τώρα καὶ παρουσιάζεται συνήθως εἰς ἔργα μὴ Ρωμαιοκαθολικά, ἀλλὰ καὶ εἰς Ρωμαιοκαθολικὰ τοιαῦτα. Ἡ προβολὴ τῆς μεγάλης ταύτης καὶ τελείως συγκεκριμένης καὶ ὀργανωμένης Χριστιανικῆς Ἐκκλησίας κατέπληξε τοὺς πάντας, καὶ

δείγματα τῆς εὐσεβείας, τοῦ κόπου καὶ τῆς ὑλικῆς προσφορᾶς τοῦ Χριστεπωνύμου πληρώματος καὶ τῶν ἀνυστάκτων προσπαθειῶν τῶν Ἐφημερίων, τῶν Ἐκκλησιαστικῶν Συμβουλίων, τῶν Ἐρανεῶν Ἐπιτροπῶν καὶ τῶν Συλλόγων ἀνεγέρσεως ἱερῶν ναῶν, ἀλλὰ καὶ τῆς ἠθικῆς καὶ νομίμου συμβολῆς καὶ συμπαραστάσεως τῆς Διοικήσεως τῆς Ἱερᾶς Ἀρχιεπισκοπῆς Ἀθηνῶν.

Ἐὰν ἦτο δυνατόν, καὶ πρέπει ἀσφαλῶς νὰ γίνῃ δυνατόν, νὰ καταρτισθῇ ἕνας στατιστικὸς πίναξ καὶ ὑπολογισμὸς ἀναφορικῶς πρὸς τὴν ἀπὸ τῶν ἀρχῶν τοῦ παρόντος αἰῶνος ἀνοικοδόμησιν ἱερῶν ναῶν ἐν τῇ περιοχῇ τῆς Ἱερᾶς Ἀρχιεπισκοπῆς Ἀθηνῶν, (ἀλλὰ καὶ ἐν ταῖς Ἱεραῖς Μητροπόλεσι τῆς χώρας ἡμῶν), καὶ δὴ ἐν συνδυασμῷ πρὸς τὰ δαπανηθέντα χρηματικὰ ποσὰ καὶ πρὸς τὸν χρόνον ὀλοκληρώσεως τῶν Ἐκκλησιαστικῶν αὐτῶν ἔργων, θὰ ἐξήγοντο, διὰ τοῦ στατιστικοῦ αὐτοῦ ἀπολογισμοῦ, ἄκρως εὐχάριστα συμπεράσματα τιμητικὰ τῆς εὐσεβείας τοῦ Χριστεπωνύμου πληρώματος, ἐνθαρρυντικὰ διὰ τὴν Ἐκκλησίαν καὶ διὰ τὴν μελλοντικὴν πνευματικὴν πορείαν τοῦ Ἔθνους ἡμῶν.

Τὰ «Ναϊκά τῆς Ἱερᾶς Ἀρχιεπισκοπῆς Ἀθηνῶν» χρονολογικῶς καταλήγουσιν εἰς τὸν μῆνα Μάρτιον τοῦ 1963.

(Συνεχίζεται)

† Ὁ Θαυμακοῦ ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΣ

τοὺς ἰδίους ἀκόμη Ρωμαιοκαθολικοὺς. Πλὴν ἐκείνων, τὰ ὁποῖα θὰ ἴδῃ ὁ ἀναγνώστης καὶ θὰ κρίνῃ μόνος ἐν τῇ συνεχείᾳ τῆς παρουσίας ἐκθέσεως ἀναφέρω μερικὰς ἐκδηλώσεις καὶ περιστάσεις, πού δεικνύουν ὁποῖαι μεταβολαὶ ἔχουν ἐπέλθει εἰς τὴν νοοτροπίαν, εἰς τὰ φρονήματα, καὶ εἰς τὴν στάσιν τῆς συγχρόνου Ρωμαιοκαθολικῆς Ἐκκλησίας ἐναντι τῶν ποικίλων προβλημάτων τοῦ σημερινοῦ ἀνθρώπου. Ἡ αὐτοκριτικὴ ὑπῆρξεν, αὐστηρὰ καὶ εἰλικρινῆς εἰς πολλὰς περιπτώσεις κατὰ τὰς συζητήσεις τῆς ὀλομελείας. Εἴμεθα καὶ ἡμεῖς ἔνοχοι, ὡμολόγουν μετὰ πόνου πολλοί, διὰ τὰ σχίσματα καὶ τὰς διαιρέσεις ἐν τῷ χριστιανισμῷ, οὔτε ἔχομεν πράξει πᾶν ὅ,τι ἠδυνάμεθα πρὸς ἀποτροπὴν τῶν. Ὁ Πάπας ὀρθῶς παρετήρησεν ἐπὶ τοῦ σημείου τούτου: «ὅποιος ἀναζητεῖ τὰς αἰτίας τῆς διαιρέσεως καταλαμβάνεται ἀπὸ μεγάλην μελαγχολίαν». Ἡ ἐλευθερία εἰς τὰς συζητήσεις ἦτο καταπληκτικὴ, ἀνταξία τῆς ἐλευθερίας, ἣς δικαιουῦνται οἱ υἱοὶ τῆς ἐλευθερίας, οἱ πραγματικοὶ χριστιανοὶ (Γαλ. 4,30). Ἐπίσκοποι καὶ Ἡγούμενοι ταγματῶν ὠμίλου μετὰ παρρησίας καὶ ἐξέθετον ἀντιθέτους ἀπόψεις ἐναντίον Καρδινάλιων καὶ τῶν ἀνωτάτων ἀξιωματοῦχων τῆς Ἀγίας Ἐδρας. Ὀλόκληρα σχέδια πολυσέλιδα, τὰ ὁποῖα ἐπὶ μῆνας προπαρασκευαστικαὶ Ἐπιτροπαὶ πολυμελεῖς εἶχον ἐτοιμάσει, ἡ Ὀλομέλεια τῆς Συνόδου ἀπέρριψεν ὡς στερούμενα οἰκουμενικοῦ πνεύματος, εὐρύτητος καὶ κατανοήσεως τῶν ἀπαιτήσεων καὶ ἀναγκῶν τῆς συγχρόνου ἐποχῆς, ὅπως τὸ σχέδιον ἐπὶ τοῦ θέματος «αἱ Πηγαὶ τῆς Ἀποκαλύψεως». Κατὰ τὴν ἐναρξιν τῶν ἐργασιῶν, ἐν ᾧ εἶχον σχηματισθῇ αἱ Ἐπιτροπαὶ καὶ ὑποεπιτροπαὶ τῶν ἐργασιῶν ἐκ τῶν προτέρων ὑπὸ τῆς Κεντρικῆς Ἐπιτροπῆς καὶ τῆς Γεν. Γραμματείας, ἡ Σύνοδος ἀπέρριψε ταύτας καὶ ἐζήτησεν δύο ἡμέρας προθεσμίαν, ἵνα ἡ ἴδια Σύνοδος καταρτίσῃ ταύτας, ἵνα μὴ παρουσιάζεται τι ἔτοιμον καὶ προσχεδιασμένον. Οἱ ξένοι Παρατηρηταὶ παρὰ πᾶσαν προσδοκίαν, (Προτεστάνται, Παλαιοκαθολικοὶ, καὶ Ρῶσοι Ὀρθόδοξοι) παρεκάθησαν ὡσάν νὰ ἦσαν μόνιμα μέλη τῆς Συνόδου εἰς τιμητικὴν θέσιν πλησίον τοῦ Προεδρείου καὶ ἐναντι τῆς θέσεως τῶν Καρδινάλιων, παρακολουθήσαντες ὅλας ἀνεξαίρετως τῆς συνεδρίας τῆς Ὀλομελείας καὶ ἔγιναν μάρτυρες τῆς ἐλευθερίας τῆς συζητήσεως καὶ τῶν σφοδρῶν ἀντιθέσεων, ὥστε τινὲς προέτειναν νὰ ἀποσυρθῶσιν ἐπὶ ὀλίγας ἡμέρας κατὰ τὴν συζήτησιν καιρίων διαφολονεικουμένων προβλημάτων, ἵνα μὴ ἡ παρουσία των

παρεμποδίστην τὴν ἐλευθέραν ἔκθεσιν καὶ ἀντιμετώπισιν τῶν ! (ιδὲ La Croix 22 Δεκ. σελ. 4: ἀνακοινώσεις. Ἀρχιεπισκόπου Veillot.) Διὰ πρώτην φοράν, ἔλεγεν εἰς παρατηρητής, ἡ Ρωμαιοκαθολικὴ Ἐκκλησία πλύνει τὰ ρυπαρὰ ἐσώρουχά της ἐνώπιον μαρτύρων ! (Informations Catholiques internationales, 15 Δεκ. 1962 σελ. 2). Αὐτὰ ὅλα κραυγάζουν, ὅτι ὁ Ρωμαιοκαθολικισμὸς ἔπαυσε νὰ εἶναι μονολιθικός, ἀπολυταρχικός, ἀποκλειστικός, ἀνάκτορον ἔχον ἐρημητικῶς κλεισμένα τὰ παράθυρα καὶ τὰς θύρας. Ἡ Ἐκκλησία τοῦ ἡνοῖξε τὴν καρδίαν της εἰς τὸν κόσμον καὶ ἀπεκάλυψε τί εἶναι ἡ ἰδία καὶ τί ζητεῖ ἀπὸ τὰς ἄλλας ἀδελφὰς Ἐκκλησίας. Ἀλλ' ἄς ἀφήσωμεν καλῦτερον νὰ ὁμιλήσουσιν τὰ πράγματα, διὰ νὰ σχηματίσῃ μόνος ὁ ἀναγνώστης ἀντίληψιν καὶ μὴ νομίσῃ ὡς ὑπερβολὰς τὰ ἀνωτέρω λεγόμενα. Τὰς δὲ κρίσεις μας καὶ διηγήσεις μας ἐν τῇ παρούσῃ ἐκθέσει στηρίζομεν εἰς Ρωμαιοκαθολικὰς καὶ Προτεσταντικὰς ἐφημερίδας (La Croix, Informations Catholiques Internationales, The Ecumenical Review, Unitas καὶ ἄλλας) καὶ εἰς ἀνακοινώσεις Παρατηρητῶν προσωπικὰς.

2. Ἡ προπαρασκευαστικὴ ἐργασία ἀπὸ τῆς ἡμέρας τῆς ἀναγγελίας τῆς Οἰκουμενικῆς Συνόδου ὑπὸ τοῦ Πάπα, ἦτοι ἀπὸ τῆς 25 Ἰαν. 1959 μέχρι τῆς ἐνάρξεως τῆς κατὰ τὴν 11ην Ὀκτωβρίου 1962, ἐπὶ τετραετίαν περίπου, ὑπῆρξεν, ἐντατικὴ, συστηματικὴ καὶ τελεία, προβλέψασα καὶ διὰ τὰς ἐλαχίστας λεπτομερείας τῶν ἐργασιῶν, οὕτως ὥστε, διαρκουσῶν αὐτῶν, οὐδεμία ἔλλειψις παρατηρήθη καὶ οὐδὲν ἀπρόβλεπτον παρουσιάσθη, εἰμὴ ἐκεῖνα, τὰ ὁποῖα δὲν ἠδύνατο νὰ προβλέψῃ τις, τὰ ζητήματα δηλαδὴ τὰ ὁποῖα προέκυψαν ἀπὸ τὴν διάφορον γνώμην καὶ στάσιν τῶν Συνόδων ἐναντι μερικῶν ὑπὸ τῶν προπαρασκευαστικῶν Ἐπιτροπῶν παρουσιασθέντων σχεδίων καὶ θεμάτων. Δέκα πολυπληθεῖς Ἐπιτροπαί, τρεῖς Γραμματεῖαι καὶ μία Κεντρικὴ Ἐπιτροπὴ εἰργάσθησαν κατὰ τὴν περίοδον ταύτην τῶν προετοιμασιῶν. Ἰδιαιτέρας προσοχῆς ἔτυχεν ἡ συσταθεῖσα διὰ πρώτην φοράν μόνιμος Γραμματεία ἐπὶ τῆς Ἐνότητος τῶν Ἐκκλησιῶν μὲ πρόεδρον τὸν Καρδινάλιον Bea καὶ Γεν. Γραμματέα τὸν Willebrands. Τὰ θέματα (ἢ σχήματα, Schemas) τῆς Συνόδου, τὰ ὁποῖα κατενεμήθησαν εἰς τὰς δέκα Ἐπιτροπὰς, ἦσαν ἑβδομήκοντα (!) ἀλλὰ θὰ ἴδωμεν, ὅτι, διαρκουσῶν τῶν ἐργασιῶν καὶ ὀλίγας ἡμέρας πρὸ τῆς λήξεως τῆς πρώτης περιόδου τῶν ἐργασιῶν τῆς Συνόδου, ταῦτα συνεπτύχθησαν κατὰ τὴν ἐσωτερικὴν αὐτῶν συγγένειαν, διότι εἶδον ὅλοι, ὅτι ἐὰν συνεζητοῦντο ὅλα τὰ 70 αὐτὰ θέματα τόσον λεπτομερῶς καὶ ἐκτενῶς, ὅπως συνεζητήθησαν ἐπὶ δύο μῆνας μόνον δύο θέματα, τὸ Λειτουργικόν, καὶ τὸ τῆς χρήσεως τῶν συγχρόνων τεχνικῶν μέσων πρὸς διάδοσιν τοῦ Εὐαγγελίου καὶ ἐπικοινωνίας μετὰ τοῦ κόσμου, ἢ Β' οἰκουμενικὴ Σύνοδος τοῦ Βατικανοῦ θὰ ὑπερέβαινεν εἰς χρονικὴν διάρκειαν καὶ αὐτὴν τὴν Οἰκουμενικὴν Σύνοδον ἐν Τριδέντῳ, τὴν διαρκέσανσαν εἴκοσι περίπου ἔτη (1545-1563). Εἶναι ἀληθές, ὅτι ἡ Ρωμαϊκὴ Κουρία ἔχει συνηθίσει νὰ σχεδιάζῃ καὶ νὰ προβλέπῃ διὰ πολλοὺς αἰῶνας (ἢ ὡς λέγουσιν: «*pensiamo in secoli*») σκεπτόμεθα διὰ αἰῶνας), ἀλλ' ἡ

ἰδέα, οἱ σκοποί, ἡ πνοὴ τῆς σημερινῆς Οἴκου. Συνόδου εἶναι τοῦ νῦν Πάπα Ἰωάννου τοῦ ΚΓ', ὁ ὁποῖος εἶναι ὑπερῆλιξ, θέλει ὅμως καὶ ἐργάζεται νὰ γίνῃ κάτι τι ἐπὶ τῆς ἐποχῆς τοῦ διὰ τὸν ἀνακαινισμὸν τῶν θεσμῶν τῆς Ἐκκλησίας, διὰ τὴν ἀναζωογόνησιν τῆς δράσεώς της καὶ μάλιστα διὰ τὴν προσέγγισιν καὶ ἐνότητα τῶν Ἐκκλησιῶν. Ὅταν κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ παρελθόντος Δεκεμβρίου καὶ ὀλίγας ἡμέρας πρὶν τελειώσῃ ἡ πρώτη περίοδος τῶν ἐργασιῶν ἠσθένησε βαρέως, ὅλοι οἱ Ρωμαιοκαθολικοὶ καὶ οἱ λοιποὶ χριστιανοὶ ἐφοβήθησαν διὰ τὴν τύχην τῆς Συνόδου καὶ διηρωτῶντο, ἂν θὰ ἀποθάνῃ ὁ προφήτης Ἡλιοῦ θὰ στείλῃ ὁ Θεὸς ἕνα Ἐλισσαῖον ὡς διάδοχον τοῦ σημερινοῦ Πάπα. Εἰς τὴν Σύνοδον ἔλαβον μέρος περὶ τὰ 2500 μέλη, Καρδινάλιοι, Πατριάρχαι, Ἀρχιεπίσκοποι, Ἐπίσκοποι, Νούτσιοι, Ἰγούμενοι ταγματῶν καὶ ἐξῆς, πάντες ἀποκλειστικῶς κληρικοί, προερχόμενοι ἀπὸ πέντε Ἡπείρους καὶ ἀντιπροσωπεύοντες τὰ 500 ἑκατομμύρια περίπου τῶν Ρωμαιοκαθολικῶν τοῦ κόσμου. Κατὰ Σεπτέμβριον πρὸ τῆς ἐνάρξεως τῶν ἐργασιῶν τῆς Συνόδου ἐδημοσιεύθη ὁ Κανονισμὸς τῶν ἐργασιῶν τῆς Συνόδου, περιλαμβάνων 24 κεφάλαια καὶ δίδων ὁδηγίαν καὶ πληροφορίαν περὶ παντός, ἀναφερομένου εἰς τὴν ὁμαλὴν καὶ ἀποδοτικὴν διεξαγωγὴν τῶν ἐργασιῶν. Γλῶσσα ἐπίσημος τῶν συζητήσεων ἦτο ἡ Λατινικὴ, ἀλλ' εἰς σπανίας περιπτώσεις ἰκρύσθη καὶ ἡ Γαλλικὴ καὶ ἡ Ἀγγλικὴ. Αἱ συνεδριάσεις ἦσαν τριῶν κατηγοριῶν: δημόσιαι, καθ' ἃς ἐπετρέπετο ἡ παρουσία καὶ μὴ τακτικῶν μελῶν τῆς Συνόδου, αἱ τῆς Ὀλομελείας εἰς ἃς ἐλάμβανον μέρος πάντα τὰ τακτικὰ μέλη τῆς Συνόδου καὶ οἱ Παρατηρηταί, καὶ τέλος αἱ τῶν δέκα Ἐπιτροπῶν συνεδριάσεις, εἰς τὰ ὁποῖα παρεπέμποντο πρὸς τροποποίησιν ἢ κχαρτισμὸν τῆς διατυπώσεως τῶν ἀποφάσεων συμφώνως πρὸς τὰς ἐκφραθείσας εἰς τὰς Συνεδριάσεις τῆς Ὀλομελείας γνώμας καὶ ἀποφύεις. Αἱ ἀποφάσεις ὅλαι ἐπὶ τῶν συζητουμένων θεμάτων ἐλαμβάνοντο διὰ τῆς ψηφίσεως αὐτῶν ὑπὸ τῶν 2/3 τῶν τακτικῶν μελῶν τῆς Συνόδου. Ἐὰν μία ἀποφύει εἶχεν ὑπὲρ ἑαυτῆς τὸν ἀριθμὸν τοῦτον τῶν ψήφων, δὲν παρεπέμετο τὸ θέμα εἰς τὴν οἰκίαν Ἐπιτροπὴν πρὸς μελέτην καὶ νέαν ἐπεξεργασίαν του, ἄλλως οἰονδήποτε θέμα ἔπρεπε νὰ ἐπανεέλθῃ ἐνώπιον τῆς Ὀλομελείας μετὰ τὴν ἐπεξεργασίαν του ἀπὸ τῆς οἰκίας Ἐπιτροπῆς. Ἀξίον ἰδιαιτέρας μνείας εἶναι, ὅτι τὰς Ἐπιτροπὰς καὶ τοὺς Ἀρχιερεῖς ἐβοήθουν καὶ διακόσιοι περίπου Εἰδικοὶ Θεολόγοι περὶ τὰ διάφορα, θέματα τῆς Συνόδου, προσκληθέντες ὑπὸ τῆς Γραμματείας τῆς Συνόδου διὰ τὸν σκοπὸν τοῦτον. Οἱ εἰδικοί οὗτοι οὐ μόνον εἰς τὰς κατ' ἰδίαν συνομιλίας ἀλλὰ καὶ εἰς διαλέξεις ἐνώπιον τῶν Συνοδικῶν μελῶν ἀνέπτυσσον τὰ συζητούμενα θέματα, ἵνα ἔχῳσι ταῦτα γνῶσιν τούτων καὶ ψηφίσωσι μετ' ἐπιγνώσεως κατὰ τὴν ψυχοφρορίαν περὶ τῶν διαφόρων θεμάτων. Τὸ Προεδρεῖον τῆς Οἰκουμενικῆς Συνόδου ἀπετελέσθη ἀπὸ δέκα Καρδινάλιους, ὀρισθέντας ὑπὸ τοῦ Πάπα καὶ προεδρεύσαντας κατὰ σειράν κατὰ τὰς συνεδριάσεις τῆς Συνόδου. Οἱ περισσότεροι ἐξ αὐτῶν εἶναι εἰδικοί εἰς

τάς 'Αγίας Γραφάς και ως καθηγηται τῆς 'Ερμηνείας τῆς Βίβλου. Αἱ δέκα 'Επιτροπαί, εἰς ἃς παρεπέποντο ὑπὸ τῆς 'Ολομελείας πρὸς ἐπανεξέτασιν και ἐπεξεργασίαν τὰ θέματα κατὰ τὰς ὑποδείξεις ἐν ταῖς συνεδριάσεσι τῆς 'Ολομελείας ἀπετελοῦντο ἀπὸ 24 μέλη ἐκάστη. Αὗται εἶχον ἐκλεγῆ ἤδη πρὸ τῆς ἐνάρξεως τῶν ἐργασιῶν τῆς Συνόδου, ἀλλὰ τῇ ἐπεμβάσει τοῦ 'Αρχιεπισκόπου τῶν Παρισίων Lienart, ὑποστηρικθέντος ὑπὸ τῶν Αὐστριακῶν, Γερμανῶν και 'Ολλανδῶν 'Αρχιεπισκόπων, ἀπεφασίσθη και ἐξελέγησαν κατ' εὐθείαν ὑπὸ τῶν 2500 Συνοδικῶν Μελῶν, δέκα ἐξ δι' ἐκάστην 'Επιτροπὴν, συμπληρωθεῖσαν ὑπὸ ὀκτώ μελῶν ἐκάστη, διορισθέντων ὑπὸ τοῦ ἰδίου τοῦ Πάπα. Οὕτως ἐκάστη τῶν δέκα τούτων σημερινῶν 'Επιτροπῶν ἀπετελέσθη ἀπὸ 24 μέλη. Καθ' ὅλην τὴν διάρκειαν τῶν ἐργασιῶν τῆς πρώτης περιόδου τῆς Οἰκουμενικῆς ταύτης Συνόδου ἀπὸ 11 'Οκτ. μέχρι 8 Δεκ. κατὰ τινὰ στατιστικὴν (Ecum. Press Service No 47, 21 Δεκ. σελ. 8) ἔλαβον χώραν 34 συνεδριάσεις τῆς 'Ολομελείας, πέντε σχέδια (σχήματα, θέματα συνεζητήθησαν, 587 Πατέρες ἔλαβον τὸν λόγον, πολλοὶ τούτων πολλαίς, 523 ὑπέβαλον γραπτὰς παρατηρήσεις και 33 ψηφοφοραὶ διεξήχθησαν.

3. Μεγαλοπρεπῆς και ἐκθαμβωτικὴ ὑπήρξεν ἡ τελετὴ τῆς ἐνάρξεως τῶν ἐργασιῶν ἐν τῇ Βασιλικῇ τοῦ ἁγίου Πέτρου τὴν 11 'Οκτ. 10 π.μ. Πρὸ τοῦ ἁγίου Βήματος ὁ θρόνος τοῦ Πάπα, κάτωθεν αἱ θέσεις τῶν δέκα Προέδρων Καρδινάλιων, δεξιὰ και ἀριστερὰ τοῦ ναοῦ ἀμφιθεατρικῶς και μετὰ διάδρομον ἐν τῷ μέσῳ ἐξ ἑξ ἑτέρων οἱ Καρδινάλιοι, οἱ Πατριάρχαι, οἱ 'Επίσκοποι και τὰ ἄλλα συνοδικὰ μέλη ἀναλόγως μετὰ τὸ ἀξίωμα τῶν και τὰ πρεσβεῖα τῆς χειροτονίας τῶν, ἔπειτα τὸ διπλωματικὸν σῶμα και οἱ ἀντιπρόσωποι τῆς 'Ιταλικῆς Κυβερνήσεως και τῶν Δημοτικῶν 'Αρχῶν τῆς Ρώμης. Εἰς τὴν ἀρχὴν τῆς ἀριστερᾶς πλευρᾶς, πλησίον τοῦ Προεδρείου και ἔναντι τῶν Καρδινάλιων εἰς τιμητικὴν θέσιν ἦσαν οἱ Παρατηρηταὶ τῶν ἄλλων 'Εκκλησιῶν. Ἡ ἱεροτελεστία τῆς ἐνάρξεως εἶχεν προηγηθῆ ἐνωρίτερον, τελεσθεῖσης τῆς θείας Λειτουργίας και τοποθετηθέντος τοῦ 'Ιεροῦ Εὐαγγελίου ἐπὶ ἰδιαιτέρας τραπέζης πρὸ τοῦ 'Αγίου Βήματος, τοῦθ' ὅπερ διεδήλου τὴν πρόθεσιν τῆς Συνόδου, ὅτι τὰ πάντα θὰ κατηυθύνοντο ὑπὸ τοῦ φωτὸς τοῦ Εὐαγγελίου. Μετὰ τὴν θείαν Λειτουργίαν ἤρχισεν ἐναρκτήριος τελετὴ, καθ' ἣν ὁ Πάπας ἐξεφώνησεν ἐμπνευσμένον λόγον, δι' οὗ ἐκήρυττε τὴν ἐναρξιν τῶν ἐργασιῶν τῆς Συνόδου, καθώριζε τοὺς σκοποὺς αὐτῆς, ἔδιδε τὰς κατευθυντηρίους γραμμάς, τὰς ὁποίας ἔπρεπε νὰ ἔχωσιν ὑπ' ὄψιν οἱ σύεδροι κατὰ τὰς συζητήσεις και διασκέψεις αὐτῶν και ἐξέφραζε γενικῶς τὸ πνεῦμα, ὑφ' οὗ ἔπρεπε νὰ διαπνέηται ἡ Σύνοδος καθ' ὅλας τὰς ἐργασίας αὐτῆς. Παραθέτομεν ἐπὶ λέξει τὰ οὐσιωδέστερα σημεῖα τῆς μνημειώδους ταύτης ὁμιλίας τοῦ Πάπα 'Ιωάννου ΚΓ', τοῦ ὁποίου ἡ μορφή και τὸ πνεῦμα ἐδέσποζον πραγματικῶς ἐφ' ὅλης τῆς Συνόδου εἰς τοιοῦτον βαθμὸν, ὥστε πολλοὶ δεκλήρουττον, ὅτι ἄνευ αὐτοῦ θὰ εἶναι προβληματικὸν τὸ ἔργον και δύσκολος ἡ ἐπιτυχία τῆς Συ-

νόδου ταύτης: «Ἡ 'Εκκλησία, φωτιζομένη ἀπὸ τὸ φῶς τῆς Συνόδου ταύτης, εἶναι ἡ σταθερὰ ἐλπίς μας, θὰ αὐξήσῃ εἰς πνευματικὰ πλοῦτη, θὰ ἀποκτήσῃ νέας ἐνεργείας, θὰ προσβλέπῃ ἄνευ φόβου πρὸς τὸ μέλλον. Πράγματι διὰ τῆς ὀρθῆς τοποθετήσεως και διὰ μιᾶς ἀμοιβαίας συνεργασίας, καλῶς συγκεκριμένης ἡ 'Εκκλησία θὰ κατορθώσῃ ὥστε οἱ ἄνθρωποι, αἱ οἰκογένειαι, οἱ λαοὶ νὰ στρέψωσιν εἰλικρινῶς τὰς ψυχὰς τῶν πρὸς τὰ οὐράνια πράγματα. Οὕτως ἡ ἑορτὴ τῆς Συνόδου ἐπιβάλλει εἰς ἡμᾶς νὰ διαλαλήσωμεν διὰ χαρμοσύνου ὑμνωδίας και μετ' εὐγνωμοσύνην πρὸς τὸν χορηγὸν παντὸς ἀγαθοῦ τὴν δόξαν τοῦ Κυρίου ἡμῶν 'Ιησοῦ Χριστοῦ, τοῦ δεδοξαμένου και ἀθανάτου βασιλέως πάντων τῶν αἰῶνων και τῶν λαῶν... 'Ιδοῦ, ἐν ὀλίγοις, ἐκεῖνο τὸ ὅποιον ἐνδιαφέρει τὴν παροῦσαν Σύνοδον: ἡ ἱερὰ παρακαταθήκη τῆς χριστιανικῆς διδασκαλίας νὰ τηρῆται και διδάσκῃται, προσφερομένη κατὰ τρόπον ἀποτελεσματικώτερον. Ἡ διδασκαλία αὕτη ἐναγκαλιέσθαι ὅλον τὸν ἄνθρωπον, ἀποτελούμενον ἀπὸ σῶμα και ψυχὴν και, ἐπειδὴ εἶναι πάροικος ἐπὶ τῆς γῆς ταύτης, ἐντέλλεται εἰς αὐτὸν νὰ βαδίξῃ πρὸς τὸν οὐρανόν... Τὸ καθῆκον ἡμῶν δὲν εἶναι μόνον νὰ διατηρῶμεν τὸν πολῦτιμον τοῦτον θησαυρὸν (τῆς ἱερᾶς παρακαταθήκης τῆς χριστιανικῆς διδασκαλίας) ὥσάν νὰ μὴ εἴχομεν ἄλλην μέριμναν εἰμὴ διὰ τὸ παρελθόν, ἀλλὰ και νὰ ἀφιερῶσωμεν ἑαυτοὺς ἀποφασιστικῶς και ἀφόβως εἰς τὸ ἔργον, ὅπερ ἀπαιτεῖ ἡ ἐποχὴ μας, ἀκολουθοῦντες οὕτω τὸν δρόμον, ὃν διέτρεξεν ἡ 'Εκκλησία ἀπὸ εἴκοσι αἰῶνων. Τὸ οὐσιῶδες ἀντικείμενον τῆς Συνόδου ταύτης δὲν εἶναι λοιπὸν ἡ συζήτησις ἐπὶ τούτου ἢ ἐκείνου τοῦ ἄρθρου τῆς θεμελιώδους διδασκαλίας τῆς 'Εκκλησίας, συζήτησις, ἥτις θὰ περιλαμβάνει ἐν ἑαυτῇ τὴν διδασκαλίαν τῶν Πατέρων και τῶν ἀρχαίων και συγχρόνων θεολόγων, ἥτις προϋποτίθεται πάντοτε ἐπαρκῶς παροῦσα και οἰκεία εἰς τὰ πνεύματα. Δι' ἐν τοιοῦτον ἔργον δὲν παρίστατο ἀνάγκη συγκλήσεως μιᾶς Συνόδου. 'Ἄλλ' ἀπὸ τῆς ἀνανεωμένης ἡρέμου και ἡσύχου προσκολλησεως εἰς πᾶσαν τὴν διδασκαλίαν τῆς 'Εκκλησίας ἐν ὅλη τῆς τῆς πληρότητι και ἀκριβεῖα, οἷα ἐξακολουθεῖ νὰ λάμπῃ εἰς τὰς συνοδικὰς πράξεις ἀπὸ τοῦ Τριδεντινοῦ μέχρι τοῦ Α' Βατικανοῦ τὸ χριστιανικὸν πνεῦμα, καθολικὸν και ἀποστολικὸν, προσδεκῆ ἐν ὅλῳ τῷ κόσμῳ ἐν ἄλμα πρὸς τὰ ἐμπρός, πρὸς μίαν ἐμβάθυνσιν τῆς διδασκαλίας και διαμόρφωσιν τῶν συνειδήσεων, πού νὰ ἀνταποκρίνηται τελειότερον και πιστότερον εἰς τὴν αὐθεντικὴν διδασκαλίαν, ἡ ὁποία ὅμως πρέπει νὰ μελετᾶται και νὰ ἐκτίθεται συμφώνως πρὸς τὰς μεθόδους ἐρεῖνης και τὴν διατύπωσιν, ἣν μεταχειρίζεται ἡ σύγχρονος σκέψις. Ἄλλο εἶναι ἡ οὐσία τῆς ἀρχαίας διδασκαλίας, τῆς περιλαμβανομένης ἐν τῇ ἱερᾷ παρακαταθήκῃ τῆς πίστεως, ἄλλο ἡ διατύπωσις, δι' ἣς ἐνδύονταύτην, συμμορφούμενοι ὡς πρὸς τὰς μορφὰς και τὰς ἀναλογίας μετὰ τὰς ἀνάγκας μιᾶς ποιμαντορικῆς δράσεως τῆς 'Εκκλησίας.

»Καθ' ἣν στιγμὴν ἀνοίγει ἡ Β' Οἰκουμενικὴ Σύνοδος τοῦ Βατικανοῦ εἶναι πρόδηλον, ὅτι ἡ ἀλήθεια τοῦ

Χριστού διαμένει εις τὸν αἰῶνα. Βλέπομεν πράγματι ἐν τῇ διαρροῇ τῶν αἰώνων τὰς ἀνθρωπίνους γνώμας νὰ διαδέχονται ἀλλήλας, νὰ ἀποκλείωσιν ἀλλήλας καὶ συχνὰ τὰς πλάνας, μόλις ἐμφανιζόμενας, νὰ διαλύωνται, ὅπως ἡ ὀμίχλη ἐμπρὸς εἰς τὸν ἥλιον. Πάντοτε ἡ Ἐκκλησία ἀντετάχθη εἰς τὰς πλάνας ταύτας, ἐνίωτε μάλιστα κατεδίκασε μετ' ἄκρας αὐστηρότητος. Σήμερον, ἐν τούτοις, ἡ Νύμφη τοῦ Χριστοῦ προτιμᾷ νὰ μεταχειρίζεται τὸ φάρμακον τοῦ ἐλέους μᾶλλον ἢ τῆς αὐστηρότητος, σκέπτεται, ὅτι ἀνταποκρίνεται εἰς τὰς ἀνάγκας τῆς παρούσης ὥρας προβάλλουσα τὴν ἀξία τῆς διδασκαλίας τῆς μᾶλλον παρὰ ἑπαναλαμβάνουσα καταδικίας. Οὐχὶ ὅτι δὲν ὑπάρχουν ψευδεῖς διδασκαλίας, ἐπικίνδυνοι ἰδέαι, ἀπὸ τὰς ὁποίας πρέπει νὰ προφυλάσσεται τις καὶ πρέπει τις νὰ διαλύσῃ, ἀλλ' αὐταὶ εὐρίσκονται τόσον ἐμφανῶς εἰς ἀντίθεσιν μετὰ τοὺς εὐθεῖς κανόνας τῆς τιμότητος καὶ φέρουν τόσον ὀλεθρίους καρπούς, ὥστε οἱ ἄνθρωποι φαίνονται τοῦ λοιποῦ διατεθειμένοι νὰ καταδικάζουν ταύτας αὐθορμήτως, καὶ ἰδίως νὰ ἀποδοκιμάζουν τοὺς τρόπους ἐκείνους τοῦ βίου, οἱ ὅποιοι περιφρονοῦν τὸν Θεὸν καὶ τὸν νόμον του, τὴν ὑπεροβλικὴν ἐμπροσθέντων εἰς τὰς προόδους τῆς τεχνικῆς, τὴν ἀναζήτησιν μιᾶς εὐημερίας θεμελιωμένης ἀποκλειστικῶς ἐπὶ τῶν ἀνέσεων τοῦ βίου... Εἰς μίαν τοιαύτην κατάστασιν τῶν πραγμάτων ἡ Ἐκκλησία ἢ Καθολικὴ, ὑψώνουσα διὰ μέσου τῆς Συνόδου ταύτην δᾶδα τῆς θρησκευτικῆς ἀληθείας, ἐπιθυμεῖ νὰ προβάλλῃ ἑαυτὴν ὡς μητέρα πάντων, ἀγαθὴν, ὑπομονητικὴν, γεμάτην ἀπὸ συμπάθειαν καὶ καλὰς διαθέσεις διὰ τὰ τέκνα, τὰ κεχωρισμένα ἀπὸ αὐτῆν. Εἰς δὲ τὸ ἀνθρωπίνον γένος, τὸ καταπιεζόμενον ὑπὸ τοσοῦτων δυσκολιῶν λέγει, ὅπως ἄλλοτε ὁ Πέτρος εἰς τὸν πτωχόν, ποῦ ἐζήτηε ἀπὸ αὐτὸν ἐλεημοσύνην «ἀργύριον καὶ χρυσίον οὐχ ὑπάρχει μοι· ὁ δὲ ἔχω· τοῦτό σοι δίδωμι· ἐν τῷ ὀνόματι Ἰησοῦ Χριστοῦ τοῦ Ναζωραίου περιπάτει» (Πράξ. 3,6)... Ἡ Ἐκκλησία ἀνοίγει τὴν πηγὴν τῆς ζωοποιῦ διδασκαλίας, ἢ ὁποία ἐπιτρέπει εἰς τοὺς ἀνθρώπους, ἀφ' οὗ φωτισθῶσι διὰ τοῦ φωτὸς τοῦ Χριστοῦ, νὰ ἐννοῶσι καλῶς τί εἶναι εἰς τὴν πραγματικότητά, ἢ ὑψηλὴ των εὐγένεια, ὁ τελικὸς των προορισμὸς· τέλος, διὰ τῶν τέκνων τῆς Ἐκκλησίας ἐκτείνει πανταχοῦ τὴν ἀπειρον χριστιανικὴν ἀγάπην, ἢ ὁποία περισσότερο ὄλων χρησιμεύει νὰ ἐκρίζωσῃ ὁ ἄνθρωπος τὰ σπέρματα τῆς διχονοίας, καὶ ἢ ὁποία εἶναι ἀποτελεσματικωτέρα περισσότερο ὄλων διὰ νὰ τρέφῃ τὴν καλὴν συνεννόησιν, μίαν δικαίαν εἰρήνην, τὴν ἀδελφικὴν ἔνωσιν τῶν πάντων...

»Ἡ Καθολικὴ Ἐκκλησία λοιπὸν φρονεῖ, ὅτι πρέπει νὰ ἀναπτύξῃ τὰς προσπάθειάς τῆς, ἵνα ἐκπληρωθῇ τὸ μέγα μυστήριον τῆς ἐνότητος ταύτης, τὴν ὁποίαν ὁ Ἰησοῦς Χριστὸς ἐζήτησεν ἀπὸ τὸν Πατέρα εἰς τὴν θερμὴν προσευχὴν του, ὅταν ἤγγιζεν ἡ θυσία του. Ἡ Ἐκκλησία γεύεται τὴν γλυκύτητα μιᾶς ἀληθοῦς εἰρήνης, οὕσα βεβαία, ὅτι συνδέεται ἐσωτερικῶς μετὰ τὴν προσευχὴν ταύτην· καὶ ἐπὶ πλέον χαίρει ἀπειρῶς βλέπουσα, ὅτι ἡ προσευχὴ ἐκείνη ἐκτείνει τὴν ἀποτελεσματικότητά τῆς καὶ φέρει τοὺς εὐερ-

γетικούς τῆς καρποῦς ἀκόμη καὶ εἰς ἐκείνους, ποὺ εἶναι ἐκτὸς τῶν κόλπων τῆς. Καὶ ἀκόμη, ἐὰν θεωρήσωμεν καλῶς τὴν ἐνότητα ταύτην, τὴν αἰτηθεῖσαν ὑπὸ τοῦ Χριστοῦ διὰ τὴν Ἐκκλησίαν του, φαίνεται αὕτη νὰ ἀκτινοβολῇ μετὰ ἐν τριπλοῦν ὑπερφυσικὸν καὶ εὐεργετικὸν φῶς: ἡ ἐνότης τῶν Καθολικῶν πρὸς ἀλλήλους, ἢ ὁποία πρέπει νὰ διατηρῇ μίαν παραδειγματικὴν στερεότητα· ἡ ἐνότης τῶν προσευχῶν καὶ τῶν ἰσχυρῶν πόθων, δι' ὧν μεταφράζεται ἡ ἐπιθυμία τῶν κεχωρισμένων χριστιανῶν ἀπὸ τῆς ἀποστολικῆς ταύτης ἑδρας, ἵνα ὧσιν ἠνωμένοι μετ' ἡμῶν· τέλος ἡ ἐνότης ἐν τῇ ἐκτιμῆσει καὶ τῷ σεβασμῷ διὰ τὴν καθολικὴν Ἐκκλησίαν ἐκ μέρους τῶν ὀπαδῶν τῶν μὴ χριστιανικῶν θρησκείων. Διὰ τὸν λόγον τοῦτον εἶναι λυπηρὸν νὰ βλέπη τις, ὅτι ἡ πλειονότης τοῦ ἀνθρωπίνου γένους δὲν ἐπωφελεῖται ἀκόμη τῶν πηγῶν τῆς θείας χάριτος, ποὺ ρέουν ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ, ἀφ' οὗ πᾶς ἄνθρωπος ἐρχόμενος εἰς τὸν κόσμον ἐξηγοράσθη διὰ τοῦ αἵματος τοῦ Χριστοῦ...».

Ἡ ἐναρκτήριος αὕτη ὀμιλία τοῦ Πάπα δικαίως προὐκάλεσε κατάπληξιν εἰς πολλοὺς, διότι ὁ κόσμος δὲν εἶχε συνηθίσει νὰ ἀκούῃ τοιαύτας εὐρέσις οἰκουμηνικὰς καὶ ἐνωτικὰς ἀντιλήψεις ἀπὸ ἐπίσημα καὶ αὐθεντικὰ χεῖλη. Ὁ λόγος ἐθεωρήθη εἰς τινα σημεῖα ὡς κριτικὴ κατὰ τῆς ἀγαν συντηρητικῆς ἢ ὀλοκληρωτικῆς μερίδος τοῦ Ρωμαιοκαθολικισμοῦ. Τοιοῦτο σημεῖον εἶναι ἡ δῆλωσις, ὅτι ἡ Ἐκκλησία δὲν πρέπει νὰ παρεκκλινῇ οὐδέποτε ἀπὸ τὴν ἱερὰν κληρονομίαν τῶν παραδοθεισῶν ἀληθειῶν, ἀλλ' ὅμως συγχρόνως πρέπει νὰ ἀποβλέπῃ εἰς τὸ παρόν, εἰς τὰς νέας συνθήκας καὶ μορφὰς τῆς ἀνθρωπίνης ζωῆς ἐν τῇ συγχρόνῳ κοινωνίᾳ, ποὺ ἤνοιξαν νέους δρόμους διὰ τὴν Καθολικὴν δράσιν. Εἰς τοὺς λόγους του περὶ ἐνότητος ὁ Πάπας περιλαμβάνει πάντας τοὺς ἀνθρώπους, οὕτως ὥστε ὁ οἰκουμηνισμὸς παρουσιάζεται εὐρύτερος τῶν ὀρίων, τῶν ἐπὶ μέρους χριστιανικῶν Ἐκκλησιῶν. Ἰδίως ἀξιόλογος εἶναι ἡ ἐμφασις, ὅτι δὲν πολεμοῦνται αἱ πλάναι διὰ τῆς αὐστηρότητος καὶ διὰ τῆς καταδικῆς των, ἀλλὰ διὰ τῆς ἀγάπης, τῆς ἀμοιβαίας κατανόησεως καὶ συμπαθείας, τοῦθ' ὅπερ ἀποτελεῖ νέον στοιχεῖον ἐν τῇ στάσει τῆς Ἐκκλησίας ἀγνωστον μέχρι τοῦδε ἐν τῇ ἱστορίᾳ: ἡ ἀγάπη εἶναι ἀνωτέρα ἀπὸ τὴν ἀλήθειαν καὶ ἀνακηρύσσεται ὡς ἡ ἀσφαλεστάτη ὁδὸς πρὸς συνάντησιν καὶ ἔνωσιν ἐν τῇ ἀληθείᾳ καὶ πίστει. «Ὅπως θὰ ἴδωμεν ὑπὸ τὸ πνεῦμα τῆς ὀμιλίας ταύτης κατὰ τὰς συνεδριάσεις ἐτροποποιήθησαν καὶ διετυπώθησαν προτάσεις κατὰ τοιοῦτον τρόπον, ὥστε νὰ εἶναι κατανοηταὶ εἰς τοὺς μὴ Καθολικοὺς καὶ νὰ μὴ εἶναι πρόσκοιμα εἰς τὴν μετ' αὐτῶν συνεννόησιν καὶ συζήτησιν. Διὰ τῆς ὀμιλίας τοῦ Πάπα διηνοίχθη ἡ θύρα, ὥστε νὰ καταστῇ δυνατὸς εἰς διάλογος μεταξὺ Ρωμαιοκαθολικῆς Ἐκκλησίας καὶ τῶν ἄλλων Ἐκκλησιῶν, ἐν ᾧ μέχρι πρὸ ὀλίγων ἐτῶν δὲν ἐπετρέπετο τοιοῦτος διάλογος, κατὰ δὲ τὴν Γεν. Συνέλευσιν τοῦ Παγκοσμίου Συμβουλίου τῶν Ἐκκλησιῶν ἐν Evanston παρὰ τὸ Σικάγον ὁ Ρωμαιοκαθολικὸς Ἀρχιεπίσκοπος Σικάγου ἀπηγόρευσε εἰς τοὺς κληρικούς του καὶ νὰ πατή-

σωσιν ἀκόμη εἰς Evanston καὶ εἰς τὴν περιφέρειάν του πρὸς παρακολούθησιν τῆς Συνελεύσεως.

Κατὰ τὴν πρώτην συνεδρίαν τῆς Ὀλομελείας (13 Ὀκτωβρίου) ἐπρόκειτο νὰ γίνωσιν αἱ ἐκλογαὶ τῶν μελῶν τῶν διαφόρων Ἐπιτροπῶν. Παρουσιάσθη λοιπὸν ἕτοιμος κατάλογος δι' ἐκάστην Ἐπιτροπὴν ἐξ ἀρχιερέων, οἵτινες συμμετεῖχον εἰς τὰς προπαρασκευαστικὰς ἐπιτροπὰς, ἵνα διευκολυνθῇ τὸ μέγα πλῆθος τῶν 2200 μελῶν εἰς τὴν ἐκλογὴν. Ἀλλ' ὁ Κανονισμὸς τῆς Συνόδου διελάμβανεν, ὅτι ἔπρεπε νὰ ἐκλέξῃ ἡ Σύνοδος τὰ μέλη τῆς προτιμησέως τῆς δι' ἐκάστην Ἐπιτροπὴν καὶ ὁ Πάπας ἄλλους ὅκτῳ κατ' εὐθεΐαν. Οἱ Ἐπίσκοποι ὅμως δὲν ἐγνωρίζοντο ἀναμεταξύ των, ὡς προερχόμενοι ἀπὸ διάφορα μέρη τοῦ κόσμου καὶ ἦτο ἐπομένως δύσκολος ἡ ἐκλογὴ τῶν μελῶν ἀμέσως κατὰ τὴν πρώτην συνεδρίαν. Διὰ τοῦτο ὁ Ἀρχιεπίσκοπος Παρισίων Liénart ὑποστηρίζομενος καὶ παρ' ἄλλων Ἀρχιεπισκόπων, ἐζήτησεν, ὅπως ἡ ἐκλογὴ, διὰ νὰ εἶναι δικαία καὶ ἐπιτυχής, ἀναβληθῇ διὰ τινὰς ἡμέρας, ὥστε νὰ συνεννοηθῶσι ἀναμεταξύ των τὰ συνοδικὰ μέλη τοῖους νὰ ἐκλέξουν. Ἡ πρότασις ἔγινε δεκτὴ μετὰ χειροκροτημάτων, τοῦθ' ὅπερ ἠνάγκασε τὸν Γεν. Γραμματέα νὰ συστήσῃ μετὰ λεπτότητος, ὅπως ἀποφεύγωνται τοιαῦται ἐκδηλώσεις. Ἡ πρότασις ἐσημειώθη, ὅτι ἡ Σύνοδος εἶχε τὴν ἀπόφασιν νὰ συζητῇ καὶ νὰ συσκέπτεται ἐλευθέρως χωρὶς κἀν οὐδὲ σκιώδη ἀνωθεν καὶ ἔξωθεν καθοδήγησιν ἢ ἀποδοχὴν προειλημμένων ἀποφάσεων καὶ σχεδίων. Πράγματι αἱ ἐκλογαὶ ἔγιναν κατὰ τὴν δευτέραν συνεδρίαν τῆς Ὀλομελείας μετὰ τρεῖς ἡμέρας (16 Ὀκτ.) Ἐν τῷ μεταξύ συνήρχοντο κατὰ περιφέρειαν τὰ Συνοδικὰ μέλη ἢτοι ὡς ομάδες τῶν Ἀσιατῶν, τῶν Ἀφρικανῶν, τῶν τῆς Ν. Ἀμερικῆς, τῆς Βορ. Ἀμερικῆς, τῆς Γαλλίας, τῆς Γερμανίας, τῶν Ἰταλῶν ἐπισκόπων (450 Ἰταλοὶ Ἐπίσκοποι) καὶ συνεσκέπτοντο διὰ τὰ διάφορα ζητήματα τῆς Συνόδου κατ' ἰδίαν ἢ μετ' ἐπισκόπων ἄλλων ομάδων εἴτε εἰς τὸ Ἀναπαυτήριον των εἴτε εἰς τὰ ξενοδοχεῖα τῆς διαμονῆς των.

4. Τὸ ἀπόγευμα τῆς ἰδίας ἡμέρας, καθ' ἣν ἔλαβε χώραν ἡ πρώτη Συνεδρίασις τῆς Ὀλομελείας (13 Ὀκτ.) ὁ Πάπας ἐδέχθη τοὺς 39 ξένους Παρατηρητάς. Ὡς προελέχθη, οἱ ἑτερόδοξοι Παρατηρηταὶ ἔτυχον ἐγκαρδίου καὶ θερμῆς ὑποδοχῆς καὶ παρεχωρήθη μόνον εἰς αὐτοὺς (καὶ εἰς τοὺς προαναφερθέντας εἰδικοὺς βοηθοὺς τῶν Ἐπισκόπων θεολόγους, Καθηγητὰς τῆς Βίβλου, τοῦ Κανονικοῦ Δικαίου καὶ ἐξῆς) τὸ δικαίωμα νὰ παρίστανται κατὰ τὰς συνεδριάσεις τῆς Ὀλομελείας καὶ νὰ κάθηνται εἰς τιμητικωτάτην θέσιν πλησίον τοῦ Προεδρίου καὶ ἔναντι τῶν Καρδιναλίων. Οἱ περισσότεροι ἦσαν Προτεστάνται ἐκ τῶν 39 Παρατηρητῶν, εἰς Παλαιοκαθολικὸς καὶ ἐκ τῶν Ὀρθοδόξων μόνον Ρῶσοι, οἱ ἐξῆς: 1) Ὁ Ρῶσος Ἐπίσκοπος Γενεύης Ἀντόνιος, 2) ὁ πρωθιερεὺς Ἰγὼρ Τρωγιάνωφ, 3) ὁ Ἐπίσκοπος Κασιανός, διευθυντὴς τοῦ Ρωσικοῦ Ἰνστιτούτου ἐν Παρισίοις, κληθεὶς προσωπικῶς ὑπὸ τῆς Ἐπιτροπῆς ἐπὶ τῆς Ἐνώσεως, 4) ὁ καθηγητὴς τοῦ ἐν Ν. Ὑόρκῃ Ρωσι-

κοῦ Σεμιναρίου Αἰδεσ. Ἀλέξανδρος Σμέμαν 5) καὶ δύο ἐπίσημοι ἀπεσταλμένοι τῆς Ρωσικῆς Ἐκκλησίας — οἱ προηγούμενοι ἀνήκουν εἰς τὴν ἐν ἐξορίᾳ Ρωσικὴν Ἐκκλησίαν — ὁ πρωθιερεὺς Vitali Boronoi, καθηγητὴς τῆς ἐν Λένινγκραδ Θεολογικῆς Ἀκαδημίας ὁ ἀρχιμ. Βλαδίμηρος Κοτλιάρωφ μεθ' ἑνὸς διερμηνέως. Τὸ Οἰκουμενικὸν Πατριαρχεῖον, τὰ ἄλλα Ὀρθόδοξα Πατριαρχεῖα καὶ αἱ λοιπαὶ Αὐτοκέφαλοι Ἐκκλησίαι ὡς καὶ ἡ Ἐκκλησία τῆς Ἑλλάδος δὲν ἀπέστειλαν Παρατηρητάς. Ὑπὲρ τῆς μὴ ἀποστολῆς Παρατηρητῶν ἤμην καὶ ὁ ὑποφαινόμενος, ἀναπτύξας εἰς δύο ἄρθρα ἐν τῇ «Καθημερινῇ» (11 καὶ 12 Ὀκτ. 1962) ἐκτενῶς διατι δὲν ἐπετρέπετο νὰ ἀποστείλῃ ἡ Ὀρθόδοξος Ἐκκλησία Παρατηρητάς εἰς τὴν Οἰκουμενικὴν ταύτην Σύνοδον, διὰ τοῦτο δὲ θεωρῶ περιττόν νὰ ἐπαναλάβω ἐνταῦθα τὰ ἐν τοῖς ἄρθροις ἐκείνοις ἀναπτυχθέντα ἐπιχειρήματα. Τοῦτο μόνον σημειῶ ἐνταῦθα ὅτι ἡ μὴ ἀποστολὴ Παρατηρητῶν δὲν σημαίνει ἀντίθεσιν ἢ δυσμένειαν καὶ μὴ φιλικὴν στάσιν πρὸς τὸν Ρωμαιοκαθολικισμόν, πρὸς τὸν ὁποῖον συγγενεούμεν καὶ συμφωνοῦμεν εἰς τὰ περισσότερα θεμελιώδη ζητήματα τῆς πίστεως καὶ τῆς ζωῆς μας. Ἡ ἀπουσία ὄλων τῶν ἄλλων Αὐτοκεφάλων Ὀρθοδόξων Ἐκκλησιῶν πλην τῆς Ρωσικῆς ἐλύπησε τοὺς πάντας ἐν τῇ Συνόδῳ καὶ ἐξέφρασαν ὅλοι τὴν θερμὴν ἐπιθυμίαν καὶ ἐλπίδα, ὅτι κατὰ τὴν δευτέραν περίοδον τῶν ἐργασιῶν τῆς Συνόδου, τῶν ἀρχομένων κατὰ τὸν προσηχῆ Σεπτέμβριον θὰ ἀρθῶσιν αἱ ἀντιρρήσεις καὶ τὰ προσκλήματα καὶ θὰ ἀποσταλῶσι παρατηρηταί. Ἡ παρουσία τῶν ἄλλων Παρατηρητῶν ἐξ ἄλλου (Προτεστάντων, Παλαιοκαθολικῶν καὶ Ρώσων) συνεκίνησε καὶ κατέπληξε τοὺς φελενωτικὸς κύκλους τοῦ Ρωμαιοκαθολικισμοῦ. Ὁ Πρόεδρος τῆς Ἐπιτροπῆς ἐπὶ τῆς Ἐνώσεως Καρδιναλῖος Βεα ἐχαρκτήρισε τὴν παρουσίαν αὐτῶν ὡς θ α ὤ μ α, ὁ δὲ γνωστὸς διὰ τὴν φιλενωτικὴν του δράσιν, διὰ τὰ ἐξαιρετα συγγραμμάτα του Congar, ὅστις ἐκλήθη καὶ ἔκαμε διάλεξιν καὶ ἐν τῷ Πανεπιστημίῳ μας, λέγει, ὅτι ἐδάκρυσεν, ὅταν ἀντίκρυσεν τὴν παρουσίαν τῶν Παρατηρητῶν εἰς τὴν Οἰκουμενικὴν Σύνοδον (ιδὲ Inform. Catholiques 1 Δεκ. 1962, σελ. 13 καὶ 1 Νοεμ., σελ. 3). Ἐν τῇ πρὸς τοὺς Παρατηρητάς ὁμιλίᾳ του κατὰ τὴν δεξίωσιν των ὁ Πάπας εἶπε τὰ ἐξῆς περίπου θερμὰ λόγια, τὰ ὁποῖα μαρτυροῦν πόσον ἡ πίστις, ἡ ἀγάπη, ἡ εὐρύτης τῶν σκέψεων καὶ διαθέσεων χαρακτηρίζουν τὸν Πάπαν Ἰωάννην τὸν ΚΓ'.

(Ἐπεταὶ συνέχεια)

ΒΑΣΙΛΕΙΟΣ ΙΩΑΝΝΙΔΗΣ

Καθηγητὴς τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν

Έπ' ευκαιρία τής Μεγάλης Τεσσαρακοστής

ΒΙΟΛΟΓΙΚΗ ΑΞΙΑ ΚΑΙ ΗΘΙΚΗ ΕΝΝΟΙΑ ΤΗΣ ΝΗΣΤΕΙΑΣ

Αναμφισβητήτως, οι περισσότεροι χριστιανοί δεν γνωρίζουν ούτε την βιολογικήν αξίαν ούτε και την ηθικήν έννοιαν και αποτελεσματικότητα τής νηστείας, την οποίαν επιβάλλει στοργικώς ή Έκκλησία μας, ως θεσμόν ιερών και ως καθήκον χριστιανικόν. Ένεκα δέ τής άγνοίας αútτης, δεν εκτιμάται ή νηστεία και δεν τηρείται από τους πολλούς.

Το σώμα και ή ψυχή είναι άλληλένδετα στοιχεία τής ανθρωπίνης προσωπικότητος, το δέ σπουδαιότερον, ή ψυχή είναι ο άνθρωπος. Το σώμα είναι το όργανόν της. Δι' αυτού εκφράζει ή ψυχή τας διαθέσεις της. Προς τοϋτο, οφείλει το σώμα να καθίσταται το πειθήνιον αútτης όργανον. Έπομένως, ή καλή ή κακή του σώματος κατάστασις επηρεάζει κατά τρόπον άμεσον την ψυχήν. Κατ' αντίθετον τρόπον πάλιν, αι διαθέσεις τής ψυχής, καλαι ή κακαί, επηρεάζουν το σώμα. Κατά τοιοϋτον μάλιστα δεινόν τρόπον αι άνώμαλοι καταστάσεις τής ψυχής επηρεάζουν οργανικώς τον άνθρωπον, ώστε και αι φοβερώτεραι ασθένειαι είναι δυνατόν να προκληθοϋν εις υγιές σώμα.

Ένα παγκόσμιον ιατρικόν συνέδριον συνήλθε πρό έτων εις την Έλβετίαν. Μεταξύ των προς συζήτησιν θεμάτων ήτο και τοϋτο: «Η ψυχοσωματική ένότης του ανθρώπου και αι άμοιβαίαι σχέσεις των φυσικών και ψυχικών αυτού άπόψεων». Εις την διακήρυξιν την οποίαν εξέδωκε μετά το πέρας των εργασιών του, αναφέρονται μεταξύ τόσων άλλων πολυτίμων ύποθηκών και συστάσεων προς τον πεπολιτισμένον κόσμον, και τα εξής:

«Η υγεία σημαίνει κάτι περισσότερο από την άπουσίαν τής ασθενείας και συνίσταται εις μίαν άρμονίαν μεταξύ σώματος, ψυχής και πνεύματος. Άπαιτεί μίαν στάσιν άνωτερότητος, ιδιαιτέρως δε τιμότητος και την άπαλλαγην από το έγώ μας. Άπαιτεί άκόμη την έσωτερικήν έλευθερίαν, την άγάπην, με μίαν λέξιν την πλήρη άποδοχήν τής τάξεως, ή οποία καθιδρύθη από τον Θεόν».

«Αντιθέτως, ή ασθένεια δεν οφείλεται μόνον εις τυχαίαν συμβολήν ενός μικροβίου ή άλλων φυσικών παραγόντων, αλλά δηλοί και την έκφρασιν μιás δυσαρμονίας τής προσωπικότητος και του κόσμου, την άπάρνησιν τής θείας τάξεως. Αútη άκριβώς ή άπάρνησις θέτει την σφραγίδα της εις τας συγκρούσεις, τας άνησυχίας και τας θλίψεις του ασθενοϋς, αι όποίαι αποτελούν μίαν προειδοποίησιν δια την ανάγκην τής συναντήσεως με τον Θεόν».

Δεν είναι θεολόγοι όσοι ύπέγραψαν την διακήρυξιν αútτην. Είναι κορυφαίοι παθολόγοι ιατροί του

διεθνούς κόσμου, χειρουργοί, ψυχίατροι, ψυχολόγοι και λειτουργοί των πολυωνύμων άλλων κλάδων τής ιατρικής επιστήμης. Έν τούτοις, έθεώρησαν καθήκον των και ύποχρέωσιν των να διακηρύξουν το βασικόν δόγμα τουτο τής Ψυχοσωματικής Ιατρικής. Προς δε να διαλαλήσουν προς τον κόσμον, την επιβαλλομένην εις την ανθρωπίνην προσωπικότητα άρμονίαν μεταξύ σώματος και ψυχής. Έτόνισαν ιδιαιτέρως την ανάγκην τής προσαρμογής τής ψυχής προς την θείαν τάξιν, ή όποία επιβάλλει εις τον άνθρωπον, ως καθήκον τιμότητος του χαρακτήρος του, την εκτέλεσιν του καλού, του αγαθοϋ και του ωραίου.

Η άλήθεια την οποίαν διεκήρυξε με τόσην έμφασιν επισημότητος ή Ιατρική επιστήμη, είκοσιν αιώνας μετά Χριστόν, αποτελεί παγκόσμιον επιστημονικήν πιστοποίησιν τής άληθείας περι ψυχής και σώματος, την οποίαν κατέστησε θεμέλιον τής θρησκείας του ο Ίησοϋς. Προς τους τόσους δε άλλους τρόπους, δια των όποιων εξυπηρετείται ή με ταξύ σώματος και ψυχής άρμονία, ώρισεν ή Έκκλησία την νηστείαν, κατ' έπιταγήν του θείου Ίδρου του της.

Κατά την θρησκευτικήν διδασκαλίαν, ή νηστεία ενδιαφέρει και το σώμα και την ψυχήν. Αί σωματικαι ώφέλειαι από την νηστείαν είναι συνάλληλοι προς τας ψυχικας ώφελείας. Οι σκοποί λοιπόν τής σωματικής νηστείας είναι και πνευματικοί, και ηθικοί, και ψυχολογικοί. Η νηστεία, κατά τον Μ. Βασίλειον, είναι δημιουργική λογικής και ηθικής δυνάμεως. Αútη σωφρονίζει τους νέους, αútη καθιστά σεμνοϋς τους γέροντας. Η σωματική νηστεία γεννά εις την ψυχήν την συνείδησιν τής εγκρατείας, όποία άποβαίνει στόλισμα δια τας γυναίκας, χαλινός δια τους άνδρας, φυλακτήριον δια τους συζύγους, προστάτις των παρθένων. Εις αútα προσθέτει ο επιφανής πατήρ τής Έκκλησίας, και τα εξής γενικώτερα αγαθά άποτελέσματα τής νηστείας. Ρυθμίζει, λέγει, και αútον τον δημόσιον βίον των πολιτών, διότι επιβάλλει την κοινωνικήν εύταξίαν, καταστέλλει τον θόρυβον, απομακρύνει τας έριδας και εξαφανίζει την κακολογίαν. Όλα δε αútá, διότι καθιστά τον άνθρωπον έγκρατή, κύριον δηλαδή του έαυτοϋ του και κόσμιον.

Ο θεσμός τής νηστείας δεν είναι χριστιανικός μόνον, αλλά και ιουδαϊκός, και παγκόσμιος. Τηρείται από όλους τους θρησκευόντας λαούς. Κατά τον Μ. Βασίλειον ή νηστεία είναι συνηλικιδίτις τής ανθρωπότητος. Είναι δάρον άρχαίον. Η έντολή την οποίαν είχε λάβει από τον Δημιουργόν του ο Άδάμ, είναι τής νηστείας και τής εγκρατείας ή

πρώτη θεϊκή νομοθεσία. Έάν, λέγει, έτήρουν την έντολήν τής απαγορεύσεως οί πρωτόπλαστοι, τώρα, ήμεις οί άνθρωποι, δέν θά είχομεν ανάγκην από την νηστείαν, διότι θά ήμεθα εκ φύσεως έγκρατείς. Δέν έχουν, λέγει, ανάγκην ιατρού οί υγιείς, αλλά οί πάσχοντες. Ήμείς δέ οί άνθρωποι πάσχομεν, κατά τόν νόμον τής κληρονομικότητας, από την νόσον τής άμαρτίας. Έχομεν φυσικήν την ροπήν πρὸς την άμαρτιαν και φυσικήν την τάσιν απομακρύνσεως από τόν Θεόν. Καθώς αποφαίνεται διάσημος Γερμανός ιατρός, «μεταξύ ζωής και θανάτου δέν υπάρχει μόνον ή ασθένεια. Ύπάρχει και ή άμαρτία». Μέλημα λοιπόν του λογικού ανθρώπου είναι όπως διά παντός τρόπον έξουδετερώνη τās σωματικάς και τās ψυχικάς όρμάς τής άμαρτίας, διά να έξασφαλίζη την μεταξύ σώματος και ψυχής ήθικην ίσορροπίαν, διά τής έγκρατείας. Μόνον υπό την έννοιαν αυτήν νοείται δυνατή ή ήθικη τελειότης του ανθρώπου, ή αποθέσις δηλαδή τής ανθρωπίνης προσωπικότητας, κατά τὸ πνεύμα του Χριστού, ὁ ὁποῖος πρὸς τοῦτο κάμνει εἰς ἡμᾶς τὴν ἀξιόλογον προτροπήν: «Έσεσθε οὖν ὑμεῖς τέλειοι, ὡσπερ ὁ Πατήρ ὑμῶν ὁ ἐν τοῖς οὐρανοῖς, τέλειός ἐστιν».

Βιολογία τής νηστείας. Ή νηστεία λοιπόν, καθὼς σοφῶς τὴν ἔχει καθορίσει ή Έκκλησία, είναι ένα από τὰ πλέον αποτελεσματικά μέσα, διά τὴν ἐπιτυχίαν τῶν ψυχικῶν μας ἐπιδιώξεων.

Με τὸ να ἀπέχωμεν κατὰ χρόνια διαστήματα, ἀπὸ ὀρισμένα εἶδη διατροφῆς, καθὼς τὸ κρέας, τὰ αὐγά, τὸ τυρί, τὸ γάλα, και να ὑποβαλλόμεθα εἰς δίαιταν λιτότητος, τοῦτο δέν συνεπάγεται έξασθένεισιν τῶν σωματικῶν δυνάμεῶν μας. Διά τής τοιαύτης νηστείας προλαμβάνονται, κατὰ λογικὴν και φυσικὴν συνέπειαν, οἱ κίνδυνοι με τὸς ὁποῖους ἀπειλεῖ τὴν ὑγίαν μας ή κακή και ἀπρόσεκτος δίαιτα, και αὐτὴ ή ὑπερβολικὴ κρεαφαγία.

Ή νηστεία τής λιτότητος δέν ἐπιβάλλεται εἰς ἐκείνους μόνον οἱ ὁποῖοι ὀφείλουν να χάσουν σωματικῶν βάρους. Ἐπιβάλλεται και εἰς ἐκείνους οἱ ὁποῖοι φαινομενικῶς είναι ὑγιέστατοι. Τρώγουν με ὄρεξιν, κοιμῶνται καλά, και καμμιά ἀρρώστεια δέν τὸς ἔχει προσβάλει. Ἐν τούτοις, καθὼς ὀρθῶς παρατηρήθη, ὁμοιάζουν οὗτοι πρὸς ένα ἄφρονα στρατηγόν, ὁ ὁποῖος ἀσύνετα ρίπτει εἰς κάθε μάχην ὄλας του τās δυνάμεις. Ἐν ὄρα δὲ ἐκτάκτου ἀμυντικῆς ἀνάγκης δέν ἔχει οὗτος να διαθέσῃ ἐφεδρικὰς δυνάμεις. Τὸ ἀποτέλεσμα μῆς τοιαύτης ἀφροσύνης είναι ή ἦττα και ή καταστροφή. Με ἄλλας λέξεις, τὸ σῶμά μας ὀφείλει να διατηρῆ πάντοτε ἀκμαίως ἐφεδρικὰς δυνάμεις, διά τὸ ἐνδεχόμενον ἀπροσδοκῆτου ἀσθενείας ή και προσδοκωμένης, λόγω γήρατος. Είναι πολὺ φυσικόν, ὅτι ή ἀδυναμία του σώματος πρὸς ἄμυναν κατὰ τής ἀσθενείας, δέν ἐπιφέρει μόνον τὸν σωματικόν μαρασμόν, ἀλλά και τὴν πολὺ δυσάρεστον ψυχικὴν κατάπτωσιν. Εἰς τοῦτο ἐστηρίζετο ή τόσον γνωστὴ φιλοσοφικὴ σκέψις: «Νοὺς ὑγιῆς ἐν σώματι ὑγιεῖ».

Πολὺ λογικά, ένας Γάλλος κοινωνιολόγος και φιλόσοφος εἶπεν: «Ἄν θέλετε να διαμορφώσετε έναν ἄνθρωπον μεγαλόψυχον, με θέλησιν ἰσχυράν, ὁ ὁποῖος να ἔχη τὴν τόλμην και τὴν ἀποφασιστικότητα να ἀναλαμβάνῃ μεγάλες δουλειές, και να τὰ βγάλῃ πέρα, και ὁ ὁποῖος να ὑποφέρῃ με καρτερίαν κόπους και μόχθους, ὀφείλετε, λέγει, να διαπλάσετε, πρὶν ἀπ' ὄλα, ένα ὄργανισμόν ἀκμαῖον, ἰσχυρῶς ἀντοχῆς, με ἀτσαλένιους μῦς.»

Τὰ δεινὰ τής γαστριμαργίας. Διά τής νηστείας καταπολεμεῖται τὸ φοβερόν πάθος τής γαστριμαργίας. Γαστρίμαργος είναι ὁ ἄπληστος, ὁ λαίμαργος, ὁ κοιλιόδουλος, ὁ ὁποῖος ζῆ, διά να τρώγῃ. Ὅλους τὸς πόθους του και ὄλα τὰ ἰδανικά του, τὰ περιορίζει ὁ γαστρίμαργος εἰς τὴν κοιλίαν του. Δέν ἔχει ψυχὴν λογικὴν και ἐλευθέραν. Τὴν ὑποτάσσει και αὐτὴν εἰς τὴν κοιλιόδουλίαν του. Κύριον παθολογικόν φαινόμενον του κοιλιόδουλου είναι ή παχυσαρκία, τὴν ὁποῖαν δημιουργεῖ ή ἀσυγκράτητη πολυφαγία του.

Έγκριτος Ἑλληνὶς ιατρός, εἰς ένα βιβλίον της περὶ διαίτης, γράφει ὅτι ὁ πολυφαγῶς είναι ἀξιολύπητος ἄνθρωπος. Ὅλην τὴν δύναμιν του ἀντλεῖ ἀπὸ τὴν τροφήν του, τὴν έξαντλεῖ διά να χωνεύσῃ. Ὁ φυσιολογικὸς ἄνθρωπος, ὁ προσεκτικὸς δηλαδή εἰς τὴν διαίτάν του, έξοδεύει μέρος μόνον ἀπὸ τās δυνάμεις του προσπορίζεται ἀπὸ τὴν τροφήν του, διά τὴν κανονικὴν λειτουργίαν τής πέψεως. Ἀπαράλλακτα δηλαδή με ὅ,τι συμβαίνει και με τὸς φόρους που εἰσπράττει ή πολιτεία. Μήπως ένα μέρος μόνον τῶν φόρων δέν δαπανᾶται ἀπὸ τὸν κρατικόν ὄργανισμόν, διά τὰ έξοδα τής εἰσπράξεώς των; Ἄλλοίμονον εἰς τὴν πολιτείαν ἐκείνην που έξοδεύει διά τὴν εἰσπραξίν των φόρων ὄλα ὄσα εἰσπράττει. Θά χρεωκοπήσῃ. Εἰς καμμίαν ἀνάγκην, τακτικὴν ή ἔκτακτον, του κρατικοῦ ὄργανισμοῦ είναι δυνατόν να ἀντεπεξέλθῃ. Εὐλόγως λοιπόν ή Ἱατρικὴ ὀνομάζει τὸς πολυφάγους «εργάτας του στομάχου», ή δὲ ή Ἡθικὴ τής θρησκείας, κοιλιόδουλος. Οἱ παθολογικὰ τοιοῦτοι είναι ἀνίκανοι να καλλιεργήσουν ψυχικότητα τινά ή πνευματικότητα, που ἀποτελοῦν τās ἰδανικάς ιδιότητες τής ἀνθρωπίνης προσωπικότητας.

Και αὐτὰ ἀκόμη τὰ ζῶα νηστεύουν ἐξ ἐνστικτεν κατὰ ὀρισμένας χρονικὰς περιόδους. Δέν τρώγουν τίποτε, διά να ξεκουράσουν τὸ πεπτικόν των σύστημα. Τέτοια ζῶα είναι ή ἄρκτος, ή χελώνη, ὁ ὄφις, ὁ βάτραχος. Τὴν νηστείαν ἐπιβάλλει εἰς αὐτὰ ὁ φυσικὸς νόμος τής αὐτοσυντηρήσεως.

Ή Ἱατρικὴ ἐκτιμᾷ βαθύτατα τὴν λιτότητα τής νηστείας, και αὐτὴν ἀκόμη τὴν στέρησιν τροφῆς, μίαν τουλάχιστον ἡμέραν τής ἑβδομάδος. Ἐπιβάλλεται, διά λόγους σωματικῆς εὐρρυθμίας, να πίνῃ κανεὶς τὴν ἡμέραν αὐτὴν μόνον νερό, ζῶμον ἀπὸ χόρτα, χυμόν πορτοκαλλιοῦ και λεμονιοῦ, χωρίς ζάχαριν. Προλαμβάνεται διά του τρόπου τούτου ή παχυσαρκία και ὄλα τὰ ἐξ αὐτῆς προερχόμενα δεινὰ. Κατὰ τὴν ἱατρικὴν ἀντίληψιν, είναι ἀνάγκη να ξε-

κουράζονται ἐπὶ ἓν εἰκοσιτετράωρον τὰ ὄργανα τῆς πέψεως, καὶ πρὸ πάντων τὰ νεφρὰ καὶ τὸ σπλήν, πού τὰ καταπονεῖ ἡ ἀδιάκοπη ἐργασία των. Μόνον διὰ τοῦ τρόπου τούτου ἀπαλλάσσεται ὁ ὀργανισμὸς ἀπὸ τὸ πάχος, πού δὲν εἶναι τίποτε ἄλλο παρὰ τὸ ἀνωφελές καὶ τρομακτικὰ βλαβερὸν κατάλοιπον τροφῶν, τὰς ὁποίας ὁ ὀργανισμὸς δὲν προλαμβάνει νὰ ἀφομοιώσῃ. Καὶ δὲν περικαλύπτονται ἀπὸ τὸ πάχος μόνον τὰ ὄργανα τῆς πέψεως, ἀλλὰ καὶ ἡ καρδιά, μὲ σύνολον τὸ λεπτεπίλεπτον σύστημα τῆς κυκλοφορίας. Τὰ συστατικὰ τοῦ αἵματος ἐξασθενοῦν καὶ χάνουν τὴν ζωτικότητά των. Διὰ τοῦτο εἶναι κοινὸν φαινόμενον, ὅτι οἱ παθολογικὰ παχύσαρκοι εἶναι ἀναιμικοί.

Πανσόφως λοιπὸν ἡ Ἐκκλησία προσδιώρισε τὴν νηστείαν τῆς Τετάρτης καὶ τῆς Παρασκευῆς. Ναὶ μὲν διότι κατὰ τὰς ἡμέρας αὐτὰς συνελήφθη ὁ Ἰησοῦς καὶ ἐσταυρώθη, ἀλλὰ κυρίως διὰ νὰ παρέχεται εἰς τοὺς πιστοὺς ἡ ψυχολογικὴ εὐκαιρία, πρὸς καλλιέργειαν τῶν ἀναγκῶν τῆς χριστιανικῆς τῶν ψυχῆς. Ἡ ἀποχὴ ἀπὸ τὰς πρωτεΐνας τοῦ κρέατος καὶ τῶν λοιπῶν ζωϊκῶν τροφῶν, ἡ κατὰ τὰς δύο αὐτὰς ἡμέρας τῆς ἐβδομάδος λιτότης τῆς διατροφῆς, ἀπαλλάσσει μὲν τὸν ὀργανισμὸν ἀπὸ τὰς τοξίναις, ἀλλὰ πρᾶττει καὶ τὸ νευρικὸν σύστημα. Δημιουργεῖ πνευματικὴν διαύγειαν καὶ ψυχικὴν διάθεσιν ἀνωτερότητας. Διὰ τὰ ἐπιτεύγματα τῆς δὲ αὐτῆς, ὀρθῶς ἐλέγχθη ὅτι ἡ νηστεία εἶναι «ὕγιαιος μήτηρ, νεότητος παιδαγωγὸς καὶ ἀνδραγαθία ἐν πολέμοις».

Ὁ μέγας Ἕλληνας ἀνθρωπιστὴς καὶ φιλόσοφος Πλούταρχος, ὁ ὁποῖος ὡς διευθυντὴς τῶν ἀγῶνων καὶ τῶν πανηγύρεων τοῦ Πυθίου Ἀπόλλωνος, εἶχε λόγους νὰ γράψῃ περὶ τῆς ἀθλητικῆς ἀνδραγαθίας τῶν νέων τῆς πρὸ εἰκοσιν αἰῶνων ἐποχῆς του, βεβαιώνει ὅτι μὲ τὴν νηστείαν καὶ τὴν ἐγκράτειαν, οἱ νέοι τῆς Ἑλλάδος εἶχον καταστήσει τὰ σώματά των σφριγηλά καὶ ρωμαλέα. Εἰς τὰ σώματα αὐτὰ, λέγει, κατόκου ψυχῆς εὐγενεῖς καὶ ρωμαλέαι. Ἀφ' ὅτου ὁμως ἤρχισαν νὰ τρώγουν κρέας καθ' ὑπερβολὴν, ἀπώλεσαν τὸ ἄλκιμον καὶ ἀρρενωπὸν τῆς παραστάσεως, γενόμενοι φορεῖς χοιρίνων σαρκῶν.»

Ὁ Ρωμαῖος στωϊκὸς φιλόσοφος Σενέκας, ἔλεγεν ἐπιγραμματικὰ: «πολλὰ πιάτα, πολλὰς ἀρρώστειαις!» Χίλια ἑξακόσια περίπου ἔτη, ὕστερα ἀπὸ αὐτόν, ὁ Ἄγγλος δραματικὸς ποιητὴς Φλέτσερ, εἶπε πρὸς ἐκφραστικὰ, ὅτι οἱ περισσότεροι ἄνθρωποι σκάπτουν τὸν τάφον των μὲ τὰ πολλὰ πηροῦνια καὶ μὲ τὰ πολλὰ μαχαίρια πού χρησιμοποιοῦν πρὸς ἱκανοποίησιν τῆς ἀκορέστου ἀδηφαγίας των. Ἀπὸ τὰς παρατηρήσεις αὐτὰς τὰς ὁποίας ἀναφέρομεν καθίσταται γνωστὸν, ὅτι καθ' ὅλους τοὺς αἰῶνας καταδικάζεται ἡ ἄμετρος πολυφαγία, διότι καταστρέφει τὴν ἀνθρωπίνην λογικὴν προσωπικότητα.

Θρησκευτικὴ ἐκτίμησις τῆς νηστείας. Ὁ Χριστός, καθὼς εἶπομεν, ἐνδιεφέρθη κατὰ κύριον καὶ ἀποκλειστικὸν λόγον διὰ τὴν ψυχὴν

τοῦ ἀνθρώπου. Διὰ τὴν θεοποίησιν τῆς προσωπικότητός του. Διὰ τὴν δημιουργίαν μιᾶς πνευματικῆς ζωῆς, τὴν ὁποίαν καὶ ἐγκαθίδρυσεν ἐπὶ τῆς γῆς, ὡς βασιλείαν τοῦ Θεοῦ. Τὴν ἐγκράτειαν κατέστησε βᾶσιν τῆς ἠθικῆς του. Τὴν δὲ νηστείαν ὑπέδειξεν ὡς τὴν μητέρα τῆς ἐγκρατείας. Ὁ Παῦλος διακηρύττει, ὅτι ὁ σαρκικὸς ἄνθρωπος δὲν δύναται νὰ πολιτογραφηθῇ εἰς τὴν ἐπὶ τῆς γῆς βασιλείαν τοῦ Θεοῦ, ἂν δὲν καταστῇ πρῶτον κύριος τῶν παθῶν τῆς σαρκός.

Ἡ νηστεία τῆς Ἐκκλησίας, ὑπὸ τὴν ἔννοιαν τῆς λογικῆς λιτότητος, κατὰ τὸν Μ. Βασίλειον «προφήτας γεννᾷ, δυνατοὺς ἐνισχύει, νομοθέτας σοφίζει. Εἶναι ψυχῆς φυλακτήριον. Σώματος ἀσφαλὴς σύννοικος. Ὅπλον, δι' ἐκείνους οἱ ὁποῖοι θέλουν νὰ ἀνδραγαθήσουν, διὰ δὲ τοὺς ἀθλητὰς ἐξασκησις. Ἡ νηστεία, ὑπὸ τὴν μορφήν τῆς ἐγκρατείας συνοδεύει τὸν ἄνθρωπον εἰς τὸν δρόμον τῆς ζωῆς του, ἐξασφαλίζει τὴν ἠθικὴν εὐπρέπειαν εἰς τὴν πόλιν, καὶ τὴν οἰκονομικὴν εὐστάθειαν εἰς τὴν ἀγοράν. Στερεώνει τὴν οἰκογενειακὴν εἰρήνην καὶ σώζει τὰς διὰ κόπων καὶ μόχθων ἀποκτωμένας περιουσίας. Ἡ νηστεία, ὅταν ἀπὸ καλὴν συνήθειαν διαμορφωνεταὶ εἰς ἀρετὴν ἐγκρατείας, ἀποκροεῖ τοὺς πειρασμοὺς, ἐνισχύει τὴν εὐσέβειαν, δημιουργεῖ τὴν σωφροσύνην. Ἡ ἐγκράτεια δὲν ἤξευρει τί θὰ εἴπῃ δάνειον, λέγει ὁ Μ. Βασίλειος. Ἡ τράπεζα ἐκείνου πού νηστεύει δὲν μυρίζει ἀπὸ τόκου. Τοῦ ἐγκρατοῦς ἀνθρώπου τὰ ὄρφανα δὲν τὰ πνίγουν χρεῖα πατρικά, πού νὰ τὰ περιπλέκουν ὡσάν φίδια. Ὁ ἐγκρατὴς ἄνθρωπος, λέγει, πού νηστεύει πρὸς ψυχικὴν του ὠφέλειαν, ἔχει χρῶμα σεμνόν, πού δὲν ἐκδηλώνεται σὲ ξαναμμένο κοκκίνισμα, ἀλλ' εἶναι στολισμένον μὲ σῶφρονον ἐλαφρὸν ὀχρότητα. Ἐχει ὁ ἐγκρατὴς βλέμμα ἤρεμον, βάδισμα συνεσταλμένον, πρόσωπον σοβαρόν, πού δὲν τὸ ἐξευτελίζει κανένα μειδίαμα ἀκόλαστον. Τὸν ἐγκρατῆ γενικὰ χαρακτηρίζει συμμετρία λόγων καὶ τρόπων, καὶ καθαρότης καρδίας.

Ἰδιαιτέραν σημασίαν καὶ ψυχολογικὴν ἀξίαν παρουσιάζει ἡ νηστεία τῆς λεγομένης Μεγάλης Τεσσαρακοστῆς. Ἡ νηστεία αὐτὴ προηγείται τῶν μεγάλων ἑορτῶν τῶν παθῶν καὶ τῆς ἀναστάσεως τοῦ Κυρίου. Ἀποτελεῖ στάδιον μακρᾶς ἀσκήσεως εἰς τὴν ἐγκράτειαν, τῆς ὁποίας οἱ βαθύτεροι σκοποί, καθὼς εἶπομεν, εἶναι ἐξυπηρετικοὶ τῆς ὑγείας τοῦ σώματος καὶ τῆς ψυχῆς. Προσφέρεται τοιοῦτοτρόπως ἡ εὐκαιρία εἰς τὸν χριστιανόν, ὅπως ἐξασκήσῃ τὰς ἀρετὰς του εἰς ἔργα πίστεως, ἀγάπης καὶ φιλανθρωπίας. Διὰ δὲ τῶν τοιούτων ἔργων ἐπιδεικνύεται εἰς τὴν κοινωσίαν ὁ χριστιανὸς ὡς «ἀνώτερος ἄνθρωπος», ὡς ἄνθρωπος πού ζῆ τὴν πίστιν του.

(Συνεχίζεται)

Ἀρχιμ. Ι. Α. ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΣ, Δ.Θ.
τέως Διευθυντῆς τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς Βοστώνης

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΩΝ ΣΤΗΛΗ

Δεδικαιολογημένοι και ένδεδειγμένοι.

Αί εκδηλωθεΐσαι τιμαί πρὸς τὸν εἰς Ἀθήνας εὐρεθέντα πρό τιων ἡμερῶν ἀρχηγὸν τῆς Ἐκκλησίας τῆς Σουηδίας ἀρχιεπίσκοπον τῆς Οὐψάλας κ. Γκουννάρ Χοϋλτγκρεν ὑπῆρξαν ἀπολύτως δεδικαιολογημένοι καὶ ένδεδειγμένοι.

Ὡς ἐτονίσθη δικαίως ὑπὸ τοῦ Ἑλληνικοῦ Τύπου, ὁ ὑψηλὸς ἐπισκέπτης οὐ μόνον εἶναι θεολόγος ἐκ τῶν ὀλίγων καὶ διακρίνεται διὰ τὰς ἐξαιρετικὰς διοικητικὰς ἰκανότητάς του, ἀλλ' ἐπὶ πλέον οὐδέποτε ἐπαύσατο ἐργαζόμενος διὰ τὴν σύσφιγξιν τῶν σχέσεων τῆς χώρας του μετὰ τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας. Οἱ ἐγκατεστημένοι εἰς τὴν Σκανδιναβικὴν πατρίδα του Ἕλληνες ἔτυχον πάντοτε τῆς πατρικῆς προστασίας αὐτοῦ. Ἐπὶ πλέον ὁ ἀρχιεπίσκοπος Οὐψάλας δὲν παρέλειπεν ἐκ τῶν πρώτων νὰ ἐνεργήσῃ καὶ διὰ τὴν παροχὴν βοήθειας εἰς τοὺς Ἕλληνας, τοὺς ὁποίους εἶχον πλήξει οἱ σεισμοὶ εἰς τὰ Ἑπτάνησα καὶ τὴν ἠπειρωτικὴν ἀκτήν. Πᾶσαι αἱ ἐκδηλώσεις αὗται ἔχουν δημιουργήσει αἰσθήματα ἀγάπης πρὸς τὸν διαπρεπῆ ξένον ἱεράρχην.

Ἐὰν ὅλοι ὠμίλουν κατὰ παρόμοιον τρόπον...

Εἶναι παρήγορον, ὅτι ἡ Φιλοσοφικὴ Σχολὴ τοῦ Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης διὰ τοῦ στόματος δύο διακεκριμένων ἐκπροσώπων τῆς ἐτόνισε προσφάτως τὸ μεγαλεῖον τῆς χριστιανικῆς διδασκαλίας καὶ βιωθεωρίας.

Ἐν πρώτοις ὁ καθηγητὴς τῆς Φιλοσοφίας κ. Βασ. Τατάκης εἰς τὸν πανηγυρικὸν του λόγον ἐν τῇ αἰθούσῃ τῶν τελετῶν τοῦ Πανεπιστημίου κατὰ τὴν ἐορτὴν τῶν Τριῶν Ἱεραρχῶν ἐξῆρε τὴν σημασίαν τῆς χριστιανικῆς πίστεως διὰ τὴν δημιουργίαν ὀλοκληρωμένων ἀνθρωπίνων προσωπικοτήτων.

Ἐπειτα ὁ καθηγητὴς τῆς Γλωσσολογίας καὶ πρότασις τοῦ Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης κ. Ν. Ἀνδριώτης ἐν τῇ αὐτῇ αἰθούσῃ τῶν τελετῶν κατὰ τὴν ὑποδοχὴν τῶν νεοεισαχθέντων φοιτητῶν εἶπε μεταξὺ ἄλλων: «Ἔχετε τὸ προνόμιον νὰ ἀνήκετε στὸ πλήρωμα μιᾶς Ἐκκλησίας, τῆς ὁποίας ὁ ἰδρυτὴς ἐκήρυξε τὸν ἀνθρωπο ἰκανὸν νὰ γίνῃ τόσο ἀγνὸς ψυχικὰ καὶ τόσο ἀνιδιοτελὴς στὶς σκέψεις καὶ στὶς πράξεις του, τόσο οἰκτίρμων καὶ διαλλακτικὸς πρὸς τὸν πλησίον του, ὥστε νὰ ἐγγίξῃ τὰ σύνορα τοῦ ἀπο-

λότου ἀγαθοῦ, τοῦ Θεοῦ. «Ἔσεσθε οὖν ὑμεῖς τέλειοι, ὥσπερ ὁ πατὴρ ὑμῶν ὁ ἐν τοῖς οὐρανοῖς τέλειός ἐστιν». Ἀναπολήσατε γιὰ μιὰ στιγμή τὴν παράδεισον θὰ ἦταν ἡ γῆ καὶ πόσον ἀγγελικὴ ἡ ζωὴ τῶν ἀνθρώπων, ἂν ὅλοι μπορούσαμε νὰ γίνουμε κάποτε ἀληθινοὶ Χριστιανοί».

Ἐὰν ὅλοι οἱ πνευματικοὶ ἡγέται καὶ ἐκπρόσωποι τῶν Ἀνωτάτων Σχολῶν ὁμίλουν κατὰ παρόμοιον τρόπον, ἀσφαλῶς ὁ προσαναταλισμὸς τῆς νεολαίας μας θὰ ἦτο ὑγιέστερος καὶ εὐτυχέστερος.

Ἐκκλησιαστικὸς ραδιοφωνικὸς σταθμὸς.

Ἡ ὑπὸ τῶν ἰθυόντων τὴν Ἀποστολικὴν Διακονίαν κατὰ τὸ πρόσφατον παρελθὸν τονισθεῖσα ἀνάγκη τῆς ἰδρύσεως ἐκκλησιαστικοῦ ραδιοφωνικοῦ σταθμοῦ ἀνεγνωρίσθη προσφάτως ἐπίσημως καὶ ὑπ' αὐτῆς τῆς Ἱερᾶς Συνόδου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, ἥτις ἀπεφάσισε νὰ μελετήσῃ ἐνδελεχῶς τὸ ὅλον ζήτημα.

Ὡς ἤδη κατὰ τὰ Χριστούγεννα τοῦ 1962 ἔγραφεν ἐν τινι ἄρθρῳ του ὁ διακεκριμένος μοναχὸς Θεόκλητος Διονυσιάτης, «ἀποτελεῖ θέμα πρώτης ἀνάγκης ἡ ἀπόκτησις Ραδιοσταθμοῦ ὑπὸ τῆς Ἀποστολικῆς Διακονίας... Τὸ ραδιοφῶνον σήμερον κατέστη ἀχώριστος σύντροφος τοῦ ἀνθρώπου. Παντοῦ τὸν παρακολουθεῖ, εἰς τὸ ταξίδι, τὸ αὐτοκίνητον, τὸ πλοῖον, εἰς τὴν ἐξοχὴν, εἰς τὸ σπίτι, τὸ γραφεῖον, τὴν λέσχην, τὸ κέντρον «ψυχαγωγίας»... Καὶ φυσικὰ κάμνει μεγάλον κακόν, ἀφοῦ μόλις ἐλάχιστος χρόνος διατίθεται διὰ κάποιας πνευματικῆς ἐκπομπῆς. Ἀλλὰ τὸ ἰδιόφῶνον τῆς Ἐκκλησίας δὲν θὰ περιορισθῇ εἰς ἀνητιτὸν μόνον ὄλον. Θὰ γίνῃ φωνὴ τῆς Ἐκκλησίας καὶ θὰ μεταδώσῃ τὴν διδασκαλίαν τῆς, τοὺς παλμούς τῆς, τὴν λατρείαν τῆς, τὴν παρουσίαν τῆς εἰς τοὺς ἐγγύς καὶ τοὺς μακρὰν τοπικῶς καὶ ἠθικῶς... Πανταχοῦ νὰ φθάσῃ ἡ μητρικὴ φωνή, διὰ νὰ στηρίξῃ, νὰ παρηγορήσῃ, νὰ δώσῃ ἐλπίδας, εὐχὰς, ἀγάπην, θείας ἐπαγγελίας. Διὰ τῶν ἡχητικῶν κυμάτων ἀνὰ τοὺς αἰθέρας νὰ ἀκούεται ἡ μαρτυρία τῆς Ὁρθοδοξίας... Νὰ χρησιμοποιηθοῦν 2-3 εὐρωπαϊκαὶ γλῶσσαι. Νὰ ὁμιλήσωμεν πρὸς τοὺς ἑτεροδόξους, νὰ μαρτυρήσωμεν τὴν ἀμώμητον Ὁρθοδοξίαν μας... «Ἀπὸ φυλακῆς πρωίας μέχρι βαθείας νυκτός» ἡ Ἐκκλησία νὰ μὴ ἀποκάμῃ διδασκουσα καὶ νοθευτοῦσα... Μὲ τὸ σύστημα τῆς ἠχοληφίας διὰ τοῦ μαγνητοφῶνου εἶναι εὐκολώτατον νὰ ὁμιλοῦν οἱ θεολόγοι μας διὰ ποικίλα θέματα θρησκευτικὰ, ἐκκλησιαστικά, πνευματικά, ἀσκητικά, ἀπολογητικά, ἀντιαιρετικά καὶ ἐθνικά. Νὰ μεταδίδωνται Ὁρθροί, Ἐσπερινοί, θεῖαι Λειτουργίαι δι' ἄσους δὲν δύνανται δεδικαιολογημένως νὰ προσέλθουν εἰς τοὺς Ἱ. Ναοὺς τῆς ἐνορίας των... Κάθε ἡμέραν, ἐν παντὶ καιρῷ καὶ

πάση ώρα, ο πιστός ή ο δίψυχος δύναται να ακούη υπέροχες προσευχές της 'Εκκλησίας, τους θαυμαστούς βίους των Αγίων της ημέρας εν συνόψει και φθδās πνευματικās από την ύμνολογίαν των». Η 'Εκκλησία πρέπει «να απευθυνθή προς τους άθεούς, υπεραπολογουμένη των αληθειών του Χριστιανισμού διά συστηματικής απολογητικής, εις τους ανθρώπους των γραμμάτων εκθέτουσα τās ύγιεις αρχάς περι φιλοσοφίας και λογοτεχνίας, εις τους καλλιτέχνας αναλύουσα τους κανόνες περι του αληθοῦς κάλλους, εις τους αίρετικούς να εξαγγέλλη την 'Ορθοδοξίαν». Πρέπει ή 'Εκκλησία «να μη δώση ύπνον τοίς οφθαλμοίς της και ανάπαισιν τοίς κροτάφοις της», έως ότου αποκτήση ραδιοσταθμόν, δια να ακούεται ή φωνή της «ως φωνή υδάτων πολλών» εν μέσω της τρομακτικής ζάλης και συγχύσεως του κόσμου.

Διά την αξιολόγησιν των βυζαντινών μνημείων.

Εις ενίσχυσιν και επίρρωσιν των σημειωθέντων εις προηγούμενον φύλλον της «'Εκκλησίας» περι της ανάγκης της τοποθέτησεως θεολόγων εις θέσεις 'Επιμελητών και 'Εφόρων Βυζαντινών 'Αρχαιοτήτων ήλθον δύο έκτενη και εξαίρετα άρθρα του έν τη Θεολογική Σχολή του Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης Καθηγητού της Χριστιανικής και Βυζαντινής 'Αρχαιολογίας κ. Κωνσταντίνου Καλοκύρη, δημοσιευθέντα εις την εφημερίδα «'Ελευθερία».

Ως όρθώς τονίζει ο κ. Καλοκύρης, «χωρίς την πλήρη έποπτείαν των θεολογικών κλάδων, καθίσταται όλως αδύνατος ή κατανόησις και, κατ' ακολουθίαν, ή αξιολόγησις των βυζαντινών μνημείων. Και τουτο, βεβαίως, όταν θέλωμεν να αντικρύζωμεν και να ερμηνεύωμεν ταῦτα έξ έπόψεως οδσίας και όχι με τās μονοπλεύρους «αίσθητικās» τάσεις, αι οποίαι δια της υπερβολής παραθεωρούν ακριβώς την οδσίαν, την όποιαν καθορίζει ή θεολογική διδασκαλία. Το παράδειγμα του όμοτιμου καθηγητού κ. Ευγγουπούλου, όστις οχι ως απλός έφορος, άλλ' ως τακτικός καθηγητής της Φιλοσοφικής Σχολής του Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης, προσήλθεν εις έξετάσεις και έλαβε το πτυχίον της Θεολογίας, είναι ικανόν να δηλώση πόσον απαραίτητος είναι ή πλήρης γνώσις της Θεολογίας δια τον βυζαντινολόγον και δι' αυτόν ακόμη τον έμπειρον και ώριμον».

Να αναλάβη ή 'Εκκλησία.

'Εν συνεχεία προς τὰ έν τη προηγούμενη παρατηρήσει λεχθέντα δέον όλως ιδιαίτερος να εξαρθή ή όρθοτάτη άποψις του Καθηγητού κ. Καλοκύρη, καθ' ήν την άνωτάτην έποπτείαν επί των χριστιανικών μνημείων «θα πρέπει να αναλάβη ή 'Εκκλησία, ιδρύουσα ειδικήν επί τούτω Διεύθυνσιν τελούσαν υπό 'Αρχιερέα, στενωός συνεργαζόμενον μετά έπιτελείου βυζαντινολόγων... Εις έκάστην Μητρόπολιν άνήκουν δεκάδες βυζαντινών ναών. Οι ναοι οδοι δέον να χωρισθόν κατά περιοχάς, βάσει ώρισμένων προσυποθέσεων, ή δε 'Εκκλησία να αναλάβη πλέον την

άγρυπνον παρακολούθησιν, προστασίαν, μελέτην και αξιοποίησιν τούτων, φροντίζουσα την τοποθέτησιν έπιμελητών με ώρισμένην κατά περιοχάς δικαιοδοσίαν». Οι έπιμεληται οδοι, οτινες πρέπει να είναι θεολόγοι, «θα είναι και οι ξεναγοί της 'Εκκλησίας εις τὰ μνημεία της. Θα συγκεντρώνουν τους νέους, τὰ σχολεία, την ένορίαν και θα ερμηνεύουν τὰ μνημεία, τον χαρακτήρα, την ποιότητα και προ πάντων τον σκοπόν της τέχνης των».

Σήμερον τὰ πλείστα των βυζαντινών μνημείων φθείρονται ή όλοσχερώς άφανίζονται, διότι είναι αδύνατον να έποπτεύση αυτά εις έπιμελητής ή έφορος βυζαντινών αρχαιοτήτων της περιοχής, εκ της μεμακρυσμένης έδρας του, παρά τās φιλοτίμους και άόκνους πολλάκις φροντίδας του. 'Αντιθέτως με την υπό της 'Εκκλησίας τοποθέτησιν εις έκάστην Μητρόπολιν ενός μικρού αριθμού έπιμελητών θεολόγων οδ μόνον θα άπεροφάτο σημαντικώτατος αριθμός άδιορίστων θεολόγων, άλλ' επί πλέον «αι έκατοντάδες των βυζαντινών ναυδρίων μας εις την ύπαιθρον δέν θα ήσαν καταδικασμένοι, άλλ' οδοτε πρόσφοροι εις τους αρχαιοκατήλους».

Τέλος, όσον άφορā εις το πρόβλημα της έξερέσεως των πόρων δια την μισθοδοσίαν των περι των λόγων έπιμελητών, ο κ. Καλοκύρης προτείνει τρόπον ικανοποιητικής αντιμετώπισεως αυτού, τους όποιους πρέπει να λάβουν υπ' όφιν οι άρμόδιοι.

Διά την έλληνικήν τηλεόρασιν.

Ως άνεκοίνωσεν ο Γενικός Διευθυντής του 'Εθνικού 'Ιδρύματος Ραδιοφωνίας κ. Κ. Μπαστιάς, έντός του Μαρτίου θα προκηρυχθή διεθνής διαγωνισμός δια την άνάδειξιν αναδόχου της έλληνικής τηλεόρασεως.

Βεβαίως ή 'Εκκλησία μας οδδέν δύναται να ποάη, αλλά και να είπη εναντίον της τηλεόρασεως αυτής καθ' εαυτήν, ως οδδέν λέγει εναντίον του καθ' όλον τεχνικού πολιτισμού, αυτού καθ' εαυτόν. Τὰ αγαθά του τεχνικού πολιτισμού αυτά καθ' εαυτά δέν είναι απόβλητα. 'Αναλόγως μόνον της χρήσεως αυτών και της θέσεως, την όποιαν κατέχουν εις την ιεραρχικήν κλίμακα των διαφόρων πολιτιστικών εκδηλώσεων, γίνονται πηγή εύλογίας ή βλάβης δια τον άνθρωπον.

Δι' αυτό άς εδχηθώμεν όλοψύχως, όπως ή εγκατασταθησομένη προσεχώς εν 'Ελλάδι τηλεόρασις γίνη όργανον και μέσον του καλού και του αγαθοῦ εις τον χριστιανικόν άγώνα εναντίον της άμαθείας, εναντίον της πλάνης και της άπάτης, εναντίον του ψεύδους και του πατρος αυτού, του διαβόλου, εναντίον της διαφθοράς των συνειδήσεων, εναντίον του θανάτου της ψυχής και του σώματος. Η τηλεόρασις θα είναι κατ' έξοχήν ηόλογημένη, όταν απομάσση δάκρυα, όταν γίνεται όργανον άνγής ψυχαγωγίας και όταν προ πάντων έξυπηρετή τους εύγενείς ιεραποστολικούς σκοπούς της 'Εκκλησίας,

Θὰ ἦσαν πολὺ καλύτερα...

Ὡς ὀρθῶς παρατηρήθη, γειτονικά ἔθνη στερούμενα πολιτιστικῆς παραδόσεως, προσπαθοῦν κατὰ τὰς τελευταίας δεκαετίαις νὰ οικειοποιηθοῦν πᾶν ὅ,τι κατέλειπεν ὁ Ὀρθόδοξος Ἑλληνισμὸς εἰς τὰς βορείαις ἐστίαις τῆς μακροαίωτος ἀκτινοβολίας του, τὰς ὁποίας ἠραγκάσθη νὰ ἐγκαταλείψῃ εἰς ξένας χεῖρας.

Εἰς τὴν προσπάθειαν αὐτὴν πρωτοστατοῦν οἱ Βούλγαροι, οἱ ὁποῖοι, ἄνευ συστολῆς, ἐμφανίζουσι ὡς δείγματα βουλγαρικῆς ζωγραφικῆς τὰς τοιχογραφίας, τὰς ὁποίας ἐφιλοτέχνησαν οἱ Ἕλληνες ζωγράφοι εἰς τοὺς ναοὺς τῆς σημερινῆς βουλγαροκρατουμένης Ἀνατολικῆς Ρωμυλίας, κατὰ τὴν περίοδον τῆς βυζαντινῆς ἀκμῆς.

Ἀσφαλῶς αἱ μετὰ τῶν βορείων γειτόνων σχέσεις μας θὰ ἦσαν πολὺ καλύτεραι, ἐὰν οὗτοι εἶχον τὴν εὐλικρίνειαν νὰ ὁμολογοῦν, ὅτι ἡ ἐξύψωσις τῆς πολιτιστικῆς στάθμης των ὀφείλεται εἰς τὴν ἀκτινοβολίαν τοῦ ἑλληνορθόδοξου βυζαντινοῦ πολιτισμοῦ.

«Ποῦ εἶναι οἱ ἐμπράκτως ἄθεοι;»

Ὁ τίτλος οὗτος εἶναι προσφάτου ἄρθρου τῆς ρωσικῆς ἐφημερίδος «Πράβδα», διὰ τοῦ ὁποίου αὕτη διαμαρτύρεται πρὸς τὸν ρωσικὸν λαόν, διότι οἱ ἐμπράκτως ἐκδηλοῦντες τὴν ἀθειάν των εἶναι ἐλάχιστοι. Αὐτὸ ἀποδεικνύεται ἐκ τοῦ ὅτι ἡ μὲν Ἐκκλησία τῆς Ρωσίας συνεχίζει νὰ ἀσκήσῃ ἐπίδρασιν οὐ μόνον ἐπὶ τῶν γερόντων, ἀλλὰ καὶ ἐπὶ τῶν νέων γενεῶν, πολλοὶ δὲ ἐξ αὐτῶν τούτων τῶν κομμουνιστῶν διατηροῦν εἰς τὰς οἰκίας των εἰκόνας.

Ἄλλ' ἡ «Πράβδα» λησμονεῖ, ὅτι ἡ Θρησκεία ἔχει τὰς ρίζας τῆς συμφυεῖς εἰς τὰς μυχαιτάτας πτυχὰς τῆς ἀνθρωπίνης ψυχῆς. Ἐπομένως, ὡς πολλὰκις ἔχομεν τονίσει, ἡ ἀθεΐα εἶναι ὄλωσ ἐπιφανειακῆ, διότι οἱ παρουσιαζόμενοι ὡς ἄθεοι ἢ ἔχον «κανδήλαν σιγοτριζούσαν εἰς τὰ τρίσβαθὰ των ἐνώπιον τῆς μυστικῆς εἰκόνας τοῦ Ἀοράτου ἢ μοχθοῦν προσποιούμενοι τὸν ἄθεον, διὰ νὰ δικαιολογήσουν τὸν ἀτάσθαλον βίον των». Ἐν πάσῃ περιπτώσει εἰς τὸ βάθος τῆς ἀνθρωπίνης καρδίας πάλ्लεται καὶ σκιρτᾷ ὁ πόθος πρὸς τὸ Ἅγιον. Καὶ εἰς αὐτὰς τὰς ψυχὰς τῶν ἀθέων πάλ्लεται ἡ νοσταλγία αὕτη, τὴν ὁποίαν οὐδὲν πολιτικὸν καθεστῶς εἶναι δυνατὸν νὰ ἐκριζώσῃ.

Φθορὰ τῶν θεμελίων τοῦ Ἔθνους.

Ἐπὶ τοῦ χρονίσαντος ζητήματος τῶν ξένων προπαγανδῶν, τὸ ὁποῖον κατ' ἐπανάληψιν ἀπασχόλησε τὴν στήλην ταύτην, ἐσημειώθησαν πρό τινα ἡμερῶν ἐν τῇ «Καθημερινῇ» τὰ ἑξῆς: «Ὅτι εἰς ὅλην τὴν Ἑλλάδα μαίνονται αἱ προπαγανδαὶ δεκάδων θρησκευτικῶν αἰρέσεων εἶναι ἀναμφισβήτητον. Καὶ μόνον ποῖοι τὰς χρηματοδοτοῦν εἶναι δύσκολον νὰ μάθῃ κανεὶς. Μερικαὶ ἀπὸ τὰς ὁργανώσεις τοῦ θρησκευτικοῦ προσηλυτισμοῦ δαπανοῦν χρηματικὰ ποσὰ ἀδήλου προελεύσεως, κτίζουσι ἐκκλησίας, ἐκδίδουσι βιβλία καὶ περιοδικά, μισθοδοτοῦν πλουσιοπαρόχως

τὰ ὄργανά των. Καὶ οὐδεὶς τὰς ἐνοχλεῖ εἰς τὸ ἔργον των... Εἶναι δὲ τὸ ἔργον των ὄχι τὸσον θρησκευτικόν, ὅσον ἀποβλακωτικὸν τῶν προσηλύτων. Νέοι καὶ σοβαροὶ ἄνθρωποι, ὅταν ἐμπλακοῦν εἰς τὰ δίκτυα μιᾶς τοιαύτης κατηγγίσεως, σοῦ λέγουσι τὰς πλέον ἀπιθάνους μωρίας».

Πρέπει νὰ γίνῃ κατανοητὸν ὑπὸ τῶν ἀρμοδίων, ὅτι ἡ ἀνεμπόδιτος δρᾶσις τῶν ξένων προπαγανδῶν δὲν σημαίνει μόνον διάβρωσιν τοῦ ἔργου τῆς Ἐκκλησίας, ἀλλὰ καὶ φθορὰν τῶν θεμελίων καὶ τῆς ἐνότητος τοῦ Ἔθνους, τοῦ ὁποίου ψυχὴ εἶναι ἡ ὀρθόδοξος πίστις.

Αἱ φυλετικαὶ διακρίσεις.

Εἰς Ουάσιγκτων συνήλθε προσφάτως συνέδριον ἐκπροσώπων τῶν τριῶν μεγάλων χριστιανικῶν Ὁμολογιῶν πρὸς ἐξέτασιν τοῦ προβλήματος τῶν φυλετικῶν διακρίσεων, τὸ ὁποῖον, ὡς γνωστὸν, ἀποτελεῖ δι' ὀρισμένης ἐκ τῶν Νοτίων Πολιτειῶν τῆς ἀμερικανικῆς ὀμοσπονδίας μέγα κοινωνικὸν ἔλλκος. Τὸ συνέδριον ἀπηύθυνε «μῆνυμα πρὸς τὴν συνείδησιν τοῦ ἀμερικανικοῦ ἔθνους», εἰς τὸ ὁποῖον ὁ φυλετισμὸς χαρακτηρίζεται ὡς «ὁ μεγαλύτερος ἐσωτερικὸς κίνδυνος τῶν Η.Π.Α.». Οἱ λόγοι, οἱ ὁποῖοι ὑπάρχοντι ὀπίσω ἀπὸ τὸ φαινόμενον τοῦτο, τὸ ἐκ πρώτης ὄψεως ἀνεξήγητον διὰ τὴν σημερινὴν ἀμερικανικὴν συμπολιτείαν, εἰς τὴν ὁποίαν τὰ δημοκρατικὰ καὶ ἀνθρωπιστικὰ ἰδεώδη δὲν εἶναι διόλου κεναὶ λέξεις, ἔχον τὴν ὀλικὴν σοβαρότητά των. Ἀλλὰ τίποτε δὲν δικαιολογεῖ ἐπαρκῶς τὴν ἐπιβίωσιν τοῦ φαινομένου τούτου ὑπὸ τὸ φῶς τῶν μνημονευθέντων ἰδεωδῶν καὶ δὴ ὑπὸ τὸ φῶς τοῦ Ἐθαγγελίου. Δι' ὃ καὶ πράγματι αἱ Ἐκκλησίαι ἔχον τὸν πρῶτον λόγον εἰς τὸ καθῆκον διαφωτίσεως τῆς μερίδος ἐκείνης τῆς ἀμερικανικῆς καὶ ἐπὶ πλέον τῆς εἰς ἄλλας πολιτισμένης χώρας κοινῆς γνώμης, ἡ ὁποία ἐξακολουθεῖ νὰ εἶναι προσηλωμένη εἰς τὴν τερατώδη αὕτην προκατάληψιν.

Ἄπορία εὐλόγος.

Κατ' ἀνακοίνωσιν τοῦ ἰδίου, δημοσιευθεῖσαν καὶ σχολιασθεῖσαν ἤδη εἰς τὸν Τύπον, τὸ ἑλληνικὸν γενικὸν Προξενεῖον ἐν Κωνσταντινουπόλει θὰ παρέμενε κλειστὸν ἐπὶ τρεῖς ἡμέρας τῆς τρεχούσης ἐβδομάδος (25, 26 καὶ 27 Φεβρουαρίου) λόγω τῶν ἑορτῶν τοῦ Μπαϊραμίον. Εἶναι δύσκολον ἀληθῶς νὰ ἐξηγηθῇ ἡ ἀντίληψις τῶν ἀρμοδίων, ἡ ὁποία ἤγαγεν εἰς τὴν ἀπόφασιν ταύτην, δεδομένου ὅτι, ἀπλοῦστατα, αἱ ἐν λόγω ἑορταὶ δὲν εἶναι ἐθνικαί, ἀλλὰ θρησκευτικαί. Καί, ὡς γνωστὸν, ἡ μὲν Ἑλλάς εἶναι χώρα ὀρθόδοξος χριστιανικῆ, ἡ δὲ Τουρκία μουσουλμανικῆ.

Ἀξιέπαινος Ἐγκύκλιος.

Καθ' ἃ ἀνεγράφη εἰς τὸν καθημερινὸν τύπον, ἀξιέπαινος ἐγκύκλιος τοῦ ὀλλανδικοῦ ὕφυπουργείου τῶν Στρατιωτικῶν ἀπαγορεύει ἀδυστηρῶς πᾶσαν

ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΑ ΧΡΟΝΙΚΑ

ΕΚΚΛΗΣΙΑ ΕΛΛΑΔΟΣ

*Αρχιεπισκοπή 'Αθηνών

‘Ο Μακαριώτατος Ἀρχιεπίσκοπος Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος κ. Χρυσόστομος κατὰ τὸ διαρ-
ρεῦσαν 15ήμερον ἐχοροστάτησε:

— Τῆ 17ῃ Φεβρουαρίου κατὰ τὴν Θεῖαν Λειτουργίαν ἐν τῷ Ἱ. Ναῶ τῆς Μητροπόλεως καὶ κατὰ τὴν τελεθεῖσαν ὑπὸ τῆς Πανηπειρωτικῆς Ὁμοσπονδίας Δοξολογίαν ἐπὶ τῇ Ἐπετείᾳ τῆς πτώσεως τοῦ Μπιζανίου.

— Τῆ 24ῃ Φεβρουαρίου κατὰ τὴν Θ. Λειτουργίαν ἐν τῷ Ἱ. Ναῶ τῆς Ἱ. Μονῆς Πεντέλης.

— Τῆ 18ῃ τοῦ αὐτοῦ μηνὸς κατὰ τὴν Ἀκολουθίαν τοῦ Ἑσπερινοῦ ἐν τῷ Ἱ. Ναῶ Ἁγίας Φιλοθέης τοῦ ὁμωνύμου προ-
αστείου, προσέστη τῆς κηδείας τοῦ Συνταγματάρχου τῆς Χω-
ροφυλακῆς Δημ. Πνευματικῆς.

Προήδρευσε συνεδριῶν:

— Τῆ 16ῃ Φεβρουαρίου τῆς Ἐπιτροπῆς τοῦ Δημητρια-
δεῖου Κληροδοτήματος.

— Τῆ 18ῃ τῆς Ἐπιτροπῆς τοῦ Βαφειαδακείου Κληροδοτή-
ματος.

— Τῆ αὐτῇ ἡμέρᾳ τοῦ Μητροπολιτικοῦ Συμβουλίου.

— Τῆ 19ῃ Φεβρουαρίου τῆς Ἐπιτροπῆς τοῦ Κασιματείου
Κληροδοτήματος.

— Τῆ 22ᾳ τοῦ αὐτοῦ μηνὸς τῆς Ἐπιτροπῆς Μελέτης
Καταστατικοῦ Χάρτου.

— Τῆ 23ῃ τοῦ αὐτοῦ μηνὸς συσκέψεως Κλιμακίου τοῦ
Παγκοσμίου Συμβουλίου Ἐκκλησιῶν ἐκ τῶν Ἐπισκόπων
Newbiggin, Διευθυντοῦ Ἱεραποστολῆς καὶ Εὐαγγελισμοῦ,
καὶ κ. Orchard, μέλους τοῦ αὐτοῦ Συμβουλίου, καὶ τῶν
Θεοφ. Ἐπισκόπου Ἀχαΐας κ. Παντελεήμονος καὶ καθηγ.
κ. Ἰωαννίδου.

Συνειργάσθη μετὰ τῶν Θεοφιλεστάτων Βοηθῶν Ἐπισκόπων
ἐπὶ ζητημάτων τῆς Ἀρχιεπισκοπῆς Ἀθηνῶν καὶ ἐδέχθη ἀνα-
φορὰς αὐτῶν ἐπὶ τῶν ἀνατεθεισῶν αὐτοῖς ὑποθέσεων τῆς
Ἀρχιεπισκοπῆς καὶ ἰδιαίτερος τοῦ Ἱ. Κλήρου.

— Ἐπεσκέφη: Τῆ 25ῃ Φεβρουαρίου τὸ Ἐκκλησιαστι-
κὸν Ὀρφανοτροφεῖον Βουλιαγμένης καὶ συνειργάσθη μετὰ τοῦ
Διευθυντοῦ τοῦ Ἰδρύματος.

Παρέστη: Τῆ 18ῃ Φεβρουαρίου εἰς εἰδικὴν συγκέντρω-
σιν βαθμοφόρων τοῦ Σώματος Ἑλλήνων Προσκόπων.

Ἐδέχθη: Τῆ 16ῃ Φεβρουαρίου τὸν Γεν. Ἐφορον τῶν
Ἑλλήνων Προσκόπων καὶ τὸν κ. Παπαχατζηδάκη.

— Τῆ 18ῃ τοῦ αὐτοῦ μηνὸς τὸν Βουλευτὴν κ. Σκορδίλην.

— Τῆ 20ῃ Φεβρουαρίου τὸν Γενικὸν Γραμματέα τοῦ Ὑ-

ἄβριον τόσον ἐντὸς τῶν στρατώνων, ὅσον καὶ εἰς τὰ
στρατιωτικὰ γυμνάσια.

Νομίζομεν, ὅτι ἀνάλογος ἐγκύκλιος θὰ ἔπρεπε
νὰ ἐξαπολυθῇ καὶ ὑπὸ τῆς ἰδικῆς μας στρατιωτικῆς
ἡγεσίας πρὸς πάσας τὰς ἑλληνικὰς στρατιωτικὰς δυ-
νάμεις, διότι εἶναι ὅλως ἀπαράδεκτον τὸ εἰς τοὺς
τόπους, ἐνθα ἐδρεῖον ἢ ἀσκοῦνται Ἑλληνες στρα-
τιῶται ἀκούονται ἐνίοτε ὕβρεις, ὅλως ἀσυμβίβαστοι
πρὸς τὰ ἰδεώδη τοῦ ἑλληνορθοδόξου πολιτισμοῦ μας,
τοῦ ὁποίου ὑπερασπισταὶ καὶ φορεῖς πρέπει κατ'
ἐξοχὴν νὰ εἶναι οὗτοι.

*Ἐλπιδοφόρον προμῆνυμα.

Ὡς ἀναφέρουν εἰδήσεις ἐξ Ἰαπωνίας, ὁ ἐν Τό-
κιο ὀρθόδοξος ναὸς τῆς Ἀναστάσεως, ὅστις ἀπο-
τελεῖ τὸ πλεόν ἐπιβλητικὸν χριστιανικὸν μνημεῖον
τῆς ἰαπωνικῆς πρωτευούσης, ἐκρίθη πρό τινων μηνῶν
ὑπὸ τῶν ἰαπωνικῶν ἀρχῶν ὡς διατηρητέον ἐθνικὸν
μνημεῖον. Οὕτως ὁ ναὸς οὗτος θὰ ἐξακολουθῇ νὰ
εἶναι ἀκτινοβόλος ἐστία τοῦ ὀρθοδόξου πνεύματος ἐν
Ἰαπωνίᾳ.

Τὸ γεγονός τοῦτο, συνδραζόμενον πρὸς τὰ γεγο-
νότα τῆς ἀνεγέρσεως καὶ ἐτέρων ὀρθοδόξων ναῶν ἐν
Ἰαπωνίᾳ, τῆς μεγάλῃς δραστηριότητος τῶν ἐν τῇ
αὐτῇ χώρᾳ ὀρθοδόξων περιοδικῶν καὶ φυλλαδίων, τὰ

ὅποια ἐκφράζουν ἄριστα τὸν δυναμισμὸν τῆς ἐν Ἰα-
πωνίᾳ Ὀρθοδοξίας, εἶναι ἐλπιδοφόρον προμῆνυμα,
ὅτι θὰ ἔλθῃ μία ἡμέρα, καθ' ἣν πάντες οἱ λαοὶ θὰ ἀξιο-
ποιήσουν τὰς πνευματικὰς τῶν δυνατοτήτας ὑπὸ τὴν
ζωογόνον πνοὴν τῆς Ὀρθοδοξίας, ἣτις ἀποτελεῖ τὸ
φῶς καὶ τὴν ἐλπίδα τῆς ὑπὸ τῶν δεινῶν κατατρο-
χομένης ἀνθρωπότητος.

Ματαιοπονοῦν.

Κατ' ἐγκύρους πληροφορίας ἐκ Σόφιας, δημο-
σιευθεῖσας εἰς τὸν διεθνή Τύπον, τὸ ἐν Βουλγαρίᾳ
κομμουνιστικὸν καθεστὸς προβαίνει εἰς τὴν λήψιν
καὶ βαθμιαίαν ἐφαρμογὴν συστηματικῶν μέτρων διὰ
τὴν ἐκρίζωσιν τῆς θρησκείας, ἣ ὅποια καὶ εἰς τὴν
χώραν αὐτὴν, ὅπως καὶ εἰς ἄλλας τὰς χώρας τοῦ Παρα-
πετάσματος, δὲν εἶναι ἀπὸ τὰ πράγματα ἐκεῖνα, τὰ
ὅποια ὁ κομμουνιστὴς ἀντιμετωπίζει μὲ αἴσια δι'
αὐτὸν ἀποτελέσματα. Πρέπει νὰ θεωρῆται βέβαιον,
ὅτι καὶ εἰς τὴν Βουλγαρίαν δὲν θὰ ἐπιτευχθῇ τίποτε
περισσότερον ἀπὸ ὅ,τι ἐπὶ ἡμῶν περίπρον αἰῶνα ἐπε-
τεύχθη εἰς τὴν Σοβιετικὴν Ἐνωσιν. Ἀντιθέτως, αἱ
καταπιέσεις καὶ ἡ προπαγάνδα θὰ καταστήσουν ἐμ-
φανῆ καὶ εἰς τὴν χώραν αὐτὴν, ὅτι ἡ πίστις εἰς τὸν
Θεὸν εἶναι ἀνάγκη τῆς ἀνθρωπίνης ψυχῆς ἀπολότως
ἀναντικατάστατος.

πουργείου Ἐθνικῆς Παιδείας καὶ Θρησκευμάτων κ. Σολομωνίδην.

— Τῆ 21ῃ τοῦ αὐτοῦ μηνὸς τὸν ἐφημέριον τοῦ Ἱ. Ναοῦ Τριῶν Ἱεραρχῶν Καισαριανῆς, τὸν Σύμβουλον Σιβιτανιδείου Σχολῆς κ. Νικολαΐδην, τὸν Δήμαρχον Ἀθηναίων κ. Ἄγγ. Τσοκαλᾶν καὶ τοὺς Σεβ. Μητροπολίτας Ρόδου κ. Σπυριδῶνα, Κυδωνίας καὶ Ἀποκορώνου κ. Νικηφόρον καὶ Μαρωνείας κ. Τιμόθεον.

— Τῆ 22ᾳ Φεβρουαρίου τὸν Σύμβουλον τῆς Χριστιανικῆς Φιλανθρωπικῆς Ἐνώσεως Κοιμ. Θεοτόκου Ἡρακλείου, τὴν Ἐπιτροπὴν τοῦ Ἀσύλου Ἄγ. Ἀνδρέου, τὸ Συμβούλιον τῆς Ἐνώσεως Ἑλλήνων Θεολόγων, τὸν Σεβ. Ἀρχιεπίσκοπον Ἀμερικῆς κ. Ἰάκωβον καὶ τὸν Καθηγητὴν κ. Β. Ἰωαννίδην.

— Τῆ 27ῃ τὸν κ. Οὐρανὸν, τὸν Σεβ. Μητροπολίτην Φθιώτιδος κ. Δαμασκηνὸν καὶ τὸν κ. Π. Παναγιωτάκων.

— Τῆ 28ῃ Φεβρουαρίου τὸ Συμβούλιον τοῦ Θεραπευτηρίου «Σωτηρία», τοὺς Σεβ. Μητροπολίτας Δημητριάδος κ. Δαμασκηνὸν καὶ Διδυμοτείχης κ. Κωνσταντίνου, ἱερεῖς τῆς Ἱ. Ἀρχιεπισκοπῆς Ἀθηνῶν καὶ τὸν Πρόεδρον τῆς Κοινότητος καὶ τὸ Ἐκκλησιαστικὸν Συμβούλιον Καλαμακίου.

**

Ἅγιος Θεοφιλέστατος Ἐπίσκοπος Θαυμακοῦ κ. Χρυσόστομος κατὰ τὸν παρελθόντα Φεβρουάριον μῆνα, ἐν Κυριακαῖς ἐχοροστάτησεν ἐλειτούργησε καὶ ὠμίλησεν εἰς διαφόρους ἱεροὺς ναοὺς.

— Τῆ 3ῃ ἐξεπροσώπησε τὸν Μακαριώτατον Ἀρχιεπίσκοπον Ἀθηνῶν κ. Χρυσόστομον εἰς τὸν ἐν τῷ «Παρνασσῷ» γενόμενον ἑορτασμὸν τῆς Δεκάτης Παγκοσμίου Ἡμέρας τῶν Χανσενικῶν.

— Τῆ 5ῃ ἐπεθεώρησε τοὺς ἱεροὺς ναοὺς Ἁγίου Νικολάου Καισαριανῆς, Κοιμήσεως τῆς Θεοτόκου Καισαριανῆς, Τριῶν Ἱεραρχῶν, Καισαριανῆς, Ἁγίου Γεωργίου Νεκροταφείου Καισαριανῆς, Ἁγίου Δημητρίου Ν. Ἐλβετίας, Ἀναλήψεως τοῦ Σωτῆρος Ν. Ἑλβετίας.

— Τῆ 6ῃ ἐξεπροσώπησε τὸν Μακαριώτατον Ἀρχιεπίσκοπον Ἀθηνῶν κ. Χρυσόστομον εἰς τὴν ἐν τῷ Πανεπιστημίῳ γενομένην τελετὴν ἔγκρασιτάσεως τῶν νέων Πανεπιστημιακῶν ἀρχῶν, καθ' ἣν ὁ Προπρῦτανις κ. Εὐαγ. Φωκᾶς ὠμίλησας περὶ τῶν πεπραγμένων ἐπὶ τῆς πρωτανείας αὐτοῦ, παρέδωκε, ταύτην εἰς τὸν νέον πρῦτανιν κ. Ν. Χωραφᾶν ὠμίλησαντα μὲ θέμα «Αἱ πνευματικαὶ βράσεις τοῦ Ἑλληνικοῦ ποιητικοῦ Κώδικος».

— Τῆ 7ῃ προήδρευσε συνεδριάσεως τοῦ Πειθαρχικοῦ Συμβουλίου τῆς Ἱερᾶς Ἀρχιεπισκοπῆς Ἀθηνῶν.

— Τῆ 8ῃ ὡς ἐκπρόσωπος τοῦ Μακαριώτατου Ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν κ. Χρυσόστομου ὑπεδέχθη εἰς τὸν ἀερολιμένα τοῦ «Ἑλληνικοῦ» τὸν Ἀρχιεπίσκοπον τῆς Σουηδίας κ. Γ. Χούλτγκρεν μετασχῶν τῶν ἐκδηλώσεων φιλοξενίας αὐτοῦ.

— Ὡσαύτως κατὰ τὴν ἴδιαν ἡμέραν, ὑπεδέχθη εἰς τὸν ὡς ἂν ἀερολιμένα τὸν εἰς Ἀθήνας ἀφιχθέντα Σεβ. Ἀρχιεπίσκοπον Ἀμερικῆς κ. Ἰάκωβον.

— Τῆ 11ῃ καὶ τῆ 14ῃ προήδρευσε συνεδριάσεως τοῦ Πειθαρχικοῦ Συμβουλίου τῆς Ἱερᾶς Ἀρχιεπισκοπῆς Ἀθηνῶν.

— Τῆ 15ῃ ἐπεθεώρησε τοὺς ἱεροὺς ναοὺς Ἁγίου Γεωργίου Κυψέλης, Ἁγίου Δημητρίου Κυψέλης, Ἁγίου Εὐθυμίου Κυψέλης, Ἁγίων Ἀποστόλων (Κανάρη) Κυψέλης, Ὑψώσεως Τιμίου Σταυροῦ Κυψέλης Ἁγίου Θωμᾶ Κυψέλης, Ὁσίου Μελετίου Σεπολίου, Ἁγίου Αἰμίλιανου Λόφου Σκουζέ, Ἁγίου Ἰωάννου τοῦ Θεολόγου Σεπολίου, ἔνθα καὶ συνεσκέφθη μετὰ τῶν Ἐφημερίων περὶ τῆς πορείας τῆς ἀνεγέρσεως τοῦ νέου ἱεροῦ ναοῦ.

— Τῆ 18ῃ ἐξεπροσώπησε τὸν Μακαριώτατον Ἀρχιεπίσκοπον Ἀθηνῶν κ. Χρυσόστομον εἰς τὴν ἐν τῇ Ἀρχαιολογικῇ Ἐταιρείᾳ γενομένην συγκέντρωσιν τῶν Βαθμοφόρων Προσκόπων τῶν περιφερειῶν Ἀθηνῶν καὶ Πειραιῶς, προσφωνήσας καταλλήλως αὐτοὺς ἐν σχέσει πρὸς τὸ θέμα «Κοινωνικὴ δραστηριότης» τοῦ Προσκοπικοῦ προγράμματος 1963 καὶ τὸ Τζάμπορ τοῦ 1963.

— Τῆ 20ῃ προήδρευσε συνεδριάσεως τοῦ Πειθαρχικοῦ Συμβουλίου τῆς Ἱερᾶς Ἀρχιεπισκοπῆς Ἀθηνῶν.

— Τὴν ἴδιαν ἡμέραν ἐπεθεώρησε τοὺς ἱεροὺς ναοὺς Παναγίας Μαρμαριωτίσσης Χαλανδρίου, Ἁγίας Ἀννης Χαλανδρίου Ἁγίου Παντελεήμονος Χαλανδρίου, Ἁγίου Γεωργίου Χαλανδρίου, Μεταμορφώσεως τοῦ Σωτῆρος Τούφας Χαλανδρίου, Ἁγίου Ἀθανασίου Πολυδρόσου, Ἀναλήψεως τοῦ Κυρίου Βριλησίων, Μεταμορφώσεως τοῦ Σωτῆρος Πατήματος Βριλησίων.

— Τῆ 22ᾳ ἐπεθεώρησε τοὺς ἱεροὺς ναοὺς Ἁγίου Κωνσταντίνου Γλυφάδας, Ἁγίου Νικολάου Γλυφάδας, Μεταμορφώσεως τοῦ Σωτῆρος Σουρμένων, Κοιμήσεως τῆς Θεοτόκου Ἄνω Γλυφάδας, Ἁγίου Γεωργίου Νεκροταφείου Γλυφάδας, Ἁγίας Τριάδος (παρεκκλησίῳ Ἁγίου Νικολάου Γλυφάδας), Κοιμήσεως τῆς Θεοτόκου Βούλας, Ἁγίου Ἰωάννου Ἄνω Βούλας, Εἰσοδίων τῆς Θεοτόκου Βάρης, Κοιμήσεως τῆς Θεοτόκου Βαρκίζης.

— Τῆ 24ῃ ἐπεθεώρησε τοὺς ἱεροὺς ναοὺς Ἁγίας Μαρκέλλης Βοτανικοῦ, Ἁγίου Πολυκάρπου Βοτανικοῦ, Ἁγίου Σάββα Βοτανικοῦ, Ὑψώσεως Τιμίου Σταυροῦ Αἰγιάλεω, Παναγίας Ἐλεούσης Αἰγιάλεω, Ἁγίας Παρασκευῆς Δάσους Χαϊδαρίου, Κοιμήσεως τῆς Θεοτόκου Ν. Φωκῶν Χαϊδαρίου, Κοιμήσεως τῆς Θεοτόκου Σκαρμαγακᾶ, ἔνθα συνεργάσθη διὰ τὴν ἴδρυσιν νέας ἐνορίας.

— Τῆ 26ῃ ἐτέλεσε Τρισάγιον ἐπὶ τοῦ Τάφου τοῦ ἀειμνήστου Ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν Θεοκλήτου.

— Τῆ 28ῃ παρέστη Συνάξεως τῶν Ἐφημερίων καὶ Διακόνων τῶν ἱερῶν ναῶν τοῦ Ἱίου τομέως, γενομένης εἰς τὸν ἱερὸν ναὸν Ἁγίας Τριάδος Ἀμπελοκήπων, καὶ ὠμίλησε κατ' αὐτήν.

**

Ἅγιος Θεοφιλέστατος Ἐπίσκοπος Κερνίτσης κ. Χρυσόστομος κατὰ τὸν λήξαντα μῆνα Φεβρουάριον ἐλειτούργησε καὶ ὠμίλησεν εἰς διαφόρους ναοὺς τῶν Ἀθηνῶν κατὰ Κυριακὰς καὶ ἑορτάς.

— Τῆ 4ῃ Φεβρουαρίου παρέστη ὡς ἐκπρόσωπος τοῦ Μακαριώτατου εἰς τὰ ἔγκαϊνα τῆς Δημοτικῆς Βιβλιοθήκης.

— Τῆ 6ῃ Φεβρουαρίου προήδρευσε συνεδρίασιν τοῦ Ἐπισκοπικοῦ Δικαστηρίου.

— Τῆ 9ῃ Φεβρουαρίου ὠρκησεν ἑνώπιον τῆς Α.Β.Υ. τοῦ Διαδόχου Ἀντιβασιλέως καὶ παρουσία τοῦ Ὑπουργοῦ παρὰ τῇ Προεδρίᾳ Κυβερνήσεως κ. Μακρῆ τὸν κ. Π. Πυλαρινὸν Πρόεδρον τοῦ Ἀνωτάτου Συμβουλίου Δημοσίων ὑπηρεσιῶν.

— Τῆ 18ῃ Φεβρουαρίου προήδρευσε συνεδρίασιν τοῦ Μητροπολιτικοῦ Συμβουλίου.

— Τῆ 22ᾳ Φεβρουαρίου ἐπεσκέφθη τὸ ἐν τῇ Ἱ. Μ. Πεντέλης πνευματικὸν Φροντιστήριον καὶ ὠμίλησε πρὸς τοὺς ἱερεῖς αὐτοῦ.

— Τῆ 27ῃ Φεβρουαρίου προήδρευσε συνεδρίασιν τοῦ Ἐπισκοπικοῦ Δικαστηρίου.

— Τῆ 28ῃ Φεβρουαρίου προήδρευσε ἐπίσης συνεδρίασιν τοῦ Ἐπισκοπικοῦ Δικαστηρίου.

**

Ἅγιος Θεοφιλέστατος Ἐπίσκοπος Ἀχαιῶν κ. Παντελεήμων κατὰ μῆνα Φεβρουάριον ἐλειτούργησε καὶ ἐκήρυξε τὸν θ. λόγον εἰς διαφόρους Ἱ. Ναοὺς τῆς Ἱ. Ἀρχιεπισκοπῆς Ἀθηνῶν.

Τῆ 5ῃ Φεβρουαρίου ἐξεπροσώπησε τὸν Μακ. Ἀρχιεπίσκοπον κατὰ τὴν παρουσίαν τῆς Α.Β.Υ. τοῦ Διαδόχου γενομένην ἑορτήν, ἐν τῇ Αἰθούσῃ τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἐταιρείας, ἐπὶ τῇ συμπληρώσει ἑκατονταετίας ἀπὸ τοῦ θανάτου τοῦ μεγάλου φιλέλλητος Ἰωάννου Γαβριήλ Εὐνάρδου.

— Τῆ 8ῃ τοῦ ἰδίου μηνὸς μετὰ τοῦ Θεοφίλ. Ἐπισκόπου Θαυμακοῦ κ. Χρυσόστομου ὑπεδέχθη κατ' ἐντολὴν τοῦ Μακ. Ἀρχιεπισκόπου τὸν Ἀρχιεπίσκοπον Οὐψάλας Σουηδίας Dr. G. Hultgren.

— Τῆ Κυριακῇ 10ῃ Φεβρουαρίου ἐντολῇ τοῦ Μακ. Ἀρχιεπισκόπου ἐλειτούργησεν ἐν τῷ Καθεδρικῷ Ναῷ Ἀθηνῶν ἐπὶ τῇ εὐκαιρίᾳ τῆς ἐνταῦθα ἐπισκέψεως τοῦ Ἀρχιεπισκόπου Σουηδίας.

Τῆ 13ῃ τοῦ ἰδίου μηνὸς ἐξεπροσώπησε τὸν Μακ. Ἀρχιεπίσκοπον εἰς δεξίωσιν δοθεῖσαν ἐν τῇ Καναδικῇ Πρεσβείᾳ πρὸς τιμὴν τοῦ ἀναχωροῦντος Καναδοῦ Πρεσβέως.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

Ἀρχιεπισκοπὴ Ἀθηνῶν

Ἐχοντας ὑπ' ὄψει τὰς διατάξεις τοῦ ἀρθροῦ 46 τοῦ Α.Ν. 2200/40 «Περὶ Ἱερῶν Ναῶν καὶ Ἐφημερίων», ὡς ἐτροποποιήθη καὶ διὰ μεταγενεστέρων νομοθετικῶν διαταγμάτων, προκειμένου νὰ προβῶμεν εἰς ἀνακήρυσιν ὑποψηφίου διὰ τὴν πλήρωσιν ἐφημερίου α) ἐν τῷ ἱερῷ ναῷ ἀγίου Ἀναργύρων Ἀττικῆς καὶ ἐν τῷ ἱερῷ ναῷ Ζωοδόχου Πηγῆς οἴου Ἀκαδημίας, καλούμεν τοὺς βουλομένους νὰ καταλάβωσι τὰς ἐφημεριακὰς ταύτας θέσεις καὶ ἔχοντας τὰ ὑπὸ τοῦ Νόμου ἀπαιτούμενα προσόντα, ὅπως ἐντὸς μηνὸς ἀπὸ τῆς δημοσίευσως τῆς παρουσίας διακηρύξεως ἐν τῇ «Ἐκκλησίᾳ» ὑποβάλωσιν ἡμῖν τὰ νεομισμένα πιστοποιητικὰ διὰ τὰ περαιτέρω. Τὸ πρῶτιστον ἔσται τὸ πτυχίον τῆς Θεολογίας.

Ἐν Ἀθήναις τῇ 20ῃ Φεβρουαρίου 1963

† Ὁ Ἀθηνῶν Χρυσόστομος

Ἱερὰ Μητρόπολις Αἰτωλίας καὶ Ἀκαρνανίας

Ἐχοντας ὑπ' ὄψει τὰ ἀρθρα 46, 47 καὶ 48 τοῦ Α.Ν. 2200/1940 «Περὶ Ἱερῶν Ναῶν καὶ Ἐφημερίων», ὡς ἐτροποποιήθη καὶ διὰ μεταγενεστέρων Νομοθετικῶν Διαταγμάτων, προκειμένου νὰ προβῶμεν εἰς τὴν ἀνακήρυσιν ὑποψηφίων πρὸς πλήρωσιν τῶν κενῶν Ἐφημεριακῶν θέσεων τῶν Ἱερῶν Ναῶν 1) «Ἅγιος Νικόλαος» Ἅγιος Βαρβάρας, 2) «Προφήτης Ἡλίας» Ἅγιου Γεωργίου, 3) «Ἅγιος Γεράσιμος» Γεωργαλεῖκων, 4) «Προφήτης Ἡλίας» Καρύτσης, 5) «Ἅγιος Δημήτριος» Κατοχῆς, 6) «Ἅγιος Σπυρίδων» Μπούκας, 7) Ἅγιος Ἀθανάσιος» Νεροχωρίου, 8) Ἅγιος Γεώργιος» Πτελέας, 9) «Ἅγιος Βλάσιος» Σκλαβείων καὶ 10) «Ἅγιος Ἀθανάσιος» Στενοῦ, καλούμεν τοὺς βουλομένους καὶ ἔχοντας τὰ ὑπὸ τῶν Ἱερῶν Κανόνων καὶ Νόμων τοῦ Κράτους προβλεπόμενα προσόντα, ὅπως ἐντὸς μηνὸς ἀπὸ τῆς δημοσίευσως τῆς παρουσίας προκηρύξεως ἐν τῷ Δελτίῳ «Ἐκκλησία» ὑποβάλωσιν ἡμῖν τὰ ἀπαιτούμενα πιστοποιητικὰ.

Ἐν Μεσολογγίῳ τῇ 11ῃ Φεβρουαρίου 1963

Ὁ Τοποτηρητῆς

† Ὁ Ἄρτης Ἰγνάτιος.

Ἱερὰ Μητρόπολις Φθιώτιδος

Χρηρεύουσι τῆς θέσεως τακτικοῦ ἐφημερίου τῆς ἐνορίας Λειβανατῶν προσκαλοῦνται οἱ βουλόμενοι νὰ καταλάβωσι ταύτην καὶ ἔχοντας τὰ ὑπὸ τοῦ ἀρθροῦ 47 τοῦ Α.Ν. 2200/40 «Περὶ Ἱερῶν Ναῶν καὶ Ἐφημερίων», ὡς ἐτροποποιήθη διὰ τοῦ ἀρθροῦ 2 τοῦ Α.Ν. 807/45 ὀριζόμενα προσόντα, ὅπως ἐντὸς μηνὸς ἀπὸ τῆς δημοσίευσως τῆς παρουσίας εἰς τὸ Περι-

λοικὸν καὶ προτεστάνται. Ἐν Γενεύῃ ἐγένετο οἰκουμενικὴ λειτουργία. Ἐν Βιέννῃ ὡσαύτως ὀργανώθησαν οἰκουμενικαὶ συγκεντρώσεις κ.ο.κ.

ΔΙΑΦΟΡΑ

Εἰς τὸν ἐθνικὸν ὕμνον τῆς Οὐγκάντα περιελήθη τὸ ὄνομα τοῦ Θεοῦ. Ὁ ὑπουργὸς τῶν πληροφοριῶν, ἀνακοινώσας τὴν ἀπόφασιν τῆς κυβερνήσεώς του, εἶπεν, ὅτι ἀντὶ τοῦ πρώτου στίχου τοῦ ἐθνικοῦ ὕμνου «Ἦν Οὐγκάντα, ὁ λαὸς σου σὲ τιμᾷ», ἐτέθη «Ἦν Οὐγκάντα, ὁ Θεὸς νὰ σὲ προστατεύῃ».

Οἱ Ἰουδαῖοι τῆς Ἀμερικῆς διεμαρτυρήθησαν διὰ τὴν ὑπὸ τῆς Σοβιετικῆς κυβερνήσεως κατάργησιν τῆς ἐν Lemberg τελευταίας ἰουδαϊκῆς συναγωγῆς. Ἡ «Πράβδα» συνεσχέτισε τὴν ἐνέργειαν ταύτην μετὰ «οἰκονομικὰ ἐγκλήματα» τῶν Ἰουδαίων, τοὺς ὁποίους κατηγορεῖ ὡς κηφήνας καὶ παράσιτα, τοῦθ' ὅπερ ὑπενομιεῖ τὴν γλώσσαν, τὴν ὁποίαν ἐχρησιμοποιοῦν ἐναντίον τῶν Ἰουδαίων οἱ ναζί-σταί.

οδικὸν «Ἐκκλησία» ὑποβάλωσιν εἰς τὰ γραφεῖα τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως Φθιώτιδος τὰ ὑπὸ τοῦ ἀρθροῦ 48 τοῦ Α.Ν. 2200/40 προβλεπόμενα πιστοποιητικὰ μετὰ σχετικῆς αἰτήσεως τῶν.

Ἐν Λαμίᾳ τῇ 14ῃ Φεβρουαρίου 1963

† Ὁ Φθιώτιδος Δαμασκηνὸς

Ἱερὰ Μητρόπολις Μυθῦμνης

Ἐχοντας ὑπ' ὄψει τὰς διατάξεις τῶν ἀρθρων 46 καὶ 47 τοῦ Α. Νόμου 2200)1940 «περὶ Ἱερῶν Ναῶν καὶ ἐφημερίων» καλούμεν τοὺς βουλομένους καὶ ἔχοντας τὰ κανονικὰ καὶ νόμιμα προσόντα ὅπως καταλάβωσι τὰς κενὰς ὀργανικὰς θέσεις τακτικῶν ἐφημερίων τῶν Ἱερῶν Ναῶν 1) Ἅγιος Τριάδος Κλειοῦς, 2) Ἅγιου Γεωργίου Κάπης 3) Ἅγιος Κυριακῆς Πετρῖου καὶ 4) Ἅγιου Ἰωάννου τοῦ Προδρόμου Ρεῦματος ὅπως ὑποβάλωσιν ἡμῖν ἐντὸς μηνὸς ἀπὸ τῆς δημοσίευσως τῆς παρουσίας εἰς τὸ Δελτίον «Ἐκκλησία» σχετικὴν αἴτησιν μετὰ τῶν ἀπαιτούμενων πιστοποιητικῶν.

Ἐν Καλλονῇ τῇ 26 Φεβρουαρίου 1963

† Ὁ Μυθῦμνης Κωνσταντῖνος

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Ἐπισκόπου Θαυμακοῦ Χρυσοστόμου, Ὁ Ἅγιος Γεώργιος ἐν τῇ ὑμνογραφίᾳ, ἐν Ἀθήναις 1962. Ἀνάτυπον ἐκ τοῦ περιοδικοῦ «Ἐκκλησία». Σελ. 91.

Τοῦ Αὐτοῦ, Ἐκκλησιαστικοὶ κανονισμοί. Ἀνάτυπον ἐκ τοῦ «Ἀρχείου Ἐκκλησιαστικοῦ καὶ Κανονικοῦ Δικαίου», Τόμ. ΙΑ' - ΙΗ'. Ἐν Ἀθήναις 1963. Σελ. 47.

Ἀρχιμ. Φωτίου Σ. Κωνσταντινίδου, ἱεροκήρυκος τῆς Ἀρχιεπισκοπῆς, Γραμματέως τῆς Ἱερᾶς Συνόδου καὶ Προέδρου τοῦ Ἐκκλησιαστικοῦ Δικαστηρίου, Ἐθνικαὶ προσφωνήσεις. Λευκωσία-Κύπρου 1962. Σελ. 24.

Π. Ν. Τρεμπέλα, Ἀδάμ καὶ Εὔα. Λαϊκὸν κήρυγμα ἀπὸ τὴν Παλαιὰν Διαθήκην. Ἐκδοσις Ἀδελφότητος Θεολόγων «Ὁ Σωτήρ», Ἀθήναι 1962. Σελ. 183.

Τοῦ αὐτοῦ, Ὁ προφήτης Ἰωάννης (Κείμενον — Σύντομος Ἑρμηνεία — Σχόλια καὶ πρακτικαὶ παρατηρήσεις). Ἐκδοσις Ἀδελφότητος Θεολόγων «Ὁ Σωτήρ», Ἀθήναι 1962. Σελ. 88.

Εὐστ. Χ. Μπάστα, Οἱ καινούργιοι δρόμοι (διήγημα), Ἀδελφότητος Θεολόγων «Ὁ Σωτήρ», Ἀθήναι 1962. Σελ. 250.

Δημ. Γ. Παναγιωτοπούλου, Προσευχαὶ τῶν παιδιῶν. Ἀδελφότητος Θεολόγων «Ὁ Σωτήρ», Ἀθήναι 1962. Σελ. 93.

Ἀρχιμ. Γεωργίου Ἰ. Δημοπούλου, Τὰ Πᾶθη τὰ σεπτὰ. Ἐκδοσις Ἀδελφότητος Θεολόγων «Ὁ Σωτήρ», Ἀθήναι 1963. Σελ. 361.

Ἀδελφότητος Θεολόγων «Ἡ Ζωή», Ἡ αιματοπότιστη φυτεία. Ἐκδοσις ἕκτη. Ἀθήναι 1963. Σελ. 150.

Τῆς αὐτῆς, Δύο σύγχρονοι Ἅγιοι: Παναγῆς Μπαστάς, Γεράσιμος Μενάγιας. Ὑπὸ Ἐράστου μοναχοῦ. Ἀθήναι 1963. Σελ. 94.

Τῆς αὐτῆς, Θεσαυρὸς Προσευχῶν. Ἀθήναι 1963. Σελ. 191.

† Σεραφεῖμ Παπακώστα, Τὸ Βάπτισμα. Ἐκδοσις δευτέρα. Ἀδελφότητος Θεολόγων «Ἡ Ζωή». Ἀθήναι 1963. Σελ. 123.

Σωτηρίου Ἀθανασίου Ρουμελιώτου, φοιτητοῦ Θεολογίας, Βιβλιογραφικὸν Εὐρετήριο Πραγματειῶν. 1. Ἐπιστημονικὸν περιοδικὸν «Θεολογία» 1923-1962. Ἀθήναι 1963. Σελ. 52.

Κωνσταντίνου Δ. Μουρατίδου, Δ. Θ., Π. Ν., ὑφηγητοῦ τοῦ Κανονικοῦ Δικαίου ἐν τῷ Πανεπιστημίῳ Ἀθηνῶν, Συμβολαὶ εἰς τὴν ἐρευναν τοῦ προβλήματος τῶν σχέσεων Ἐκκλησίας καὶ Δικαίου. Τεύχος Α'. Διαφοροποιήσεις, ἐκκοσμίκευσις καὶ νεώτεροι ἐξελίξεις ἐν τῷ Δικαίῳ τῆς Ρωμαιοκαθολικῆς Ἐκκλησίας. (Ἀνάτυπον ἐκ τῆς «Θεολογίας» Τόμος ΛΑ'). Ἀθήναι 1961. Σελ. 173.

ΒΙΒΛΙΟΚΡΙΣΙΑ

Friedrich Heiler, *Erscheinungsformen und Wesen der Religion*, έκδ. οίκου W. Kohlhammer, εν Stuttgart 1961, σελίδες 605.

Ο γνωστός ήδη εις τους αναγνώστας τής «Εκκλησίας» μέγας φίλος τής Ορθοδόξου Έκκλησίας Καθηγητής εν τῷ Πανεπιστημίῳ τοῦ Marburg κ. Friedrich Heiler διὰ τοῦ ὑπὸ κρίσει ἔργου ἐδικαίωσε διὰ μίαν ἀκόμη φοράν τὴν φήμην αὐτοῦ ὡς κορυφαίου θρησκευολόγου διεθνούς προβολῆς καὶ κύρους. Τὸ ἔργον αὐτό, ἐξετάζον συστηματικῶς τὰς κυριώτερας μορφὰς ἐμφανίσεως καὶ τὴν οὐσίαν τῆς Θρησκείας ἀποτελεῖ θαυμασίαν Φαινομενολογίαν τῆς Θρησκείας, κατὰ πάντα σύμφωνον πρὸς τὰ αἰτήματα τῆς συγχρόνου Θρησκευολογίας, ἥτις δὲν ἐρευνᾷ μόνον τὴν γένεσιν καὶ ἀνάπτυξιν τῶν διαφόρων θρησκειῶν ἐν τῇ ἱστορίᾳ τῆς ἀνθρωπότητος, ἀλλ' ἐπὶ πλεόν ἐρευνᾷ καὶ τὰ ἐπὶ μέρους θρησκευτικὰ φαινόμενα, δηλαδὴ τὰς ἐπὶ μέρους ἐκδηλώσεις τῆς Θρησκείας, οἷαι εἶναι λ.χ. ἡ ἄσκησις, ἡ θυσία, τὸ ἱερὸν δείπνον, ἡ προσευχὴ κ.λ.π.

Τὸ ἔργον τοῦ κ. Heiler, ὅπερ εὐστόχως ἐπελέγη ὡς ὁ πρῶτος τόμος τῆς ὑπὸ τὸν τίτλον «Αἱ Θρησκείαι τῆς ἀνθρωπότητος» (*Die Religionen der Menschheit*) ἐκδοθησομένης ὑπὸ τοῦ Christel Matthias Schröder διὰ τοῦ ἐκδ. οἴκου Kohlhammer σειρᾶς 36 τόμων, μετὰ τὴν Εἰσαγωγὴν, ἥτις ἀποτελεῖ ἐπισκόπησιν τῆς ἐννοίας τῆς Θρησκείας, τῆς ἐπιστημονικῆς διερευνήσεως αὐτῆς καὶ τῆς καθ' ὅλου «φαινομενολογικῆς μεθόδου» (σελ. 1-21), ἐξετάζει ἐνθεν μὲν εἰς τὸ πρῶτον μέρος τὰς κυριώτερας μορφὰς ἐκδηλώσεως τῆς Θρησκείας (σελ. 22-454), ἀφ' ἑτέρου εἰς τὸ δευτέρον μέρος τὸν κόσμον τῶν ἐν γένει θρησκευτικῶν παραστάσεων (σελ. 455-540), ἐκ τρίτου τὸν κόσμον τῶν θρησκευτικῶν βιωμάτων (σελ. 541-558), ἔπειτα εἰς τὸ εὐσύνοπτον τέταρτον μέρος τὸ ἀντικείμενον τῆς Θρησκείας (σελ. 559-560) καὶ τέλος εἰς τὸ ὡσαύτως εὐσύνοπτον πέμπτον μέρος τὴν οὐσίαν τῆς Θρησκείας (σελ. 561-566).

Εἰδικώτερον εἰς τὸ Α' μέρος ὁ συγγραφεὺς, ἀφοῦ ὀμιλεῖ περὶ τοῦ αἰσθητοῦ στοιχείου ἐν τῇ Θρησκείᾳ, ἐξετάζει τὸ ἐν τῇ Θρησκείᾳ ἄγιον ἀντικείμενον (λίθος, ὄρος, γῆ, ὕδωρ, πῦρ, ἀστραπή, κεραυνός, ἄνεμος, ἥλιος, σελήνη, ἀστρα, οὐρανός, φῶς, δένδρον, φυτὰ, ζῷα, φύσις κ.λ.π.), τὸν ἄγιον χρόνον (ἑορταί, ἄγιον ἔτος κ.λ.π.), τὸν ἄγιον λόγον (ἱεῖμα, ψῆθρος, γλωσσολαλία, προφητεία, παραβολή, ἀλληγορία, δόγμα καὶ σύμβολον πίστεως, κήρυγμα, ἄγια σιωπὴ κ.λ.π.), τὸ ἱερὸν βιβλίον, τὸν ἄγιον ἄνθρωπον (ιερεὺς, μοναχός, προφήτης, διδάσκαλος, μάρτυς, ἄγιος κ.λ.π.), τὴν ἁγίαν κοινότητα (γάμος, Ἐκκλησία, αἱρέσεις κ.λ.π.). Τὸ Β' μέρος, λεπτομερέστερον, διαπραγματεύεται ἀφ' ἐνός τῶν ἐννοιαῶν τοῦ Θεοῦ (ἐν τῷ μονοθεϊσμῷ καὶ τῷ πολυθεϊσμῷ, ἐν τῇ διδασκαλίᾳ περὶ τοῦ Ὑψίστου ἀγαθοῦ, περὶ τοῦ θλιωτοῦ ἀλλοτρίου κ.λ.π.), ἀφ' ἑτέρου τὴν ἐννοίαν τῆς δημιουργίας (ἄγγελιοι, δαίμονες, ἄνθρωποι κ.λ.π.), ἐκ τρίτου τὴν ἐννοίαν τῆς ἀποκαλύψεως (μυστικαὶ καὶ προφητικαὶ μορφαὶ ἀποκαλύψεως, θαῦμα κ.λ.π.), τέταρτον τὴν ἐννοίαν τῆς λυτρώσεως (λυτρώσις, λυτρωτικὰ ἀγαθὰ, ὁδὸς σωτηρίας κ.λ.π.) καὶ πέμπτον τὴν τελειωσιν εἰς τὴν αἰωνίαν ζωὴν (συνέχισις τῆς ἐπιγείου ζωῆς, ζωὴ ἐν Θεῷ καὶ μετὰ τοῦ Θεοῦ, παραστάσεις περὶ τοῦ Ἐπέκεινα τῶν ἀπολυτρωτικῶν θρησκειῶν καὶ τοῦ Χριστιανισμοῦ). Τὸ Γ' μέρος ἐξετάζει ἐνθεν μὲν τὰς θεμελιώδεις μορφὰς τοῦ θρησκευτικοῦ βιώματος (σεβασμός, φόβος, πίστις, ἐλπίς, ἀγάπη, εἰρήνη, χαρά, ἱεροποστολικὸς ζῆλος κ.λ.π.), ἑτέρωθεν δὲ τὰς ἐκτάκτους μορφὰς τοῦ θρησκευτικοῦ βιώματος (λ.χ. δράματα, ἑκστάσις κ.λ.π.) Τέλος τὸ μὲν Δ' μέρος τονίζει τὴν πραγματικότητα τοῦ Θεοῦ, ὅπερ συνδυάζει τὰ στοιχεῖα τοῦ μυστηρίου (Mysterium ἢ Numinosum), τοῦ τρομεροῦ (Tremendum) καὶ τοῦ σαγηνευτικοῦ (Fascinatum), τὸ δὲ Ε' μέρος, τὸ ὁποῖον ἀποτελεῖ τὸ κορυφωμα καὶ τὴν πεμπτουσίαν τοῦ ὅλου ἔργου, τονίζει, ὅτι ἡ Θρησκεία δὲν εἶναι μία στατικὴ παράστασις τοῦ Θεοῦ, ἀλλὰ μία δυναμικὴ ἐπαφὴ τοῦ ἀνθρώπου μετὰ τὸν Ἅγιον. Ἡ Θρησκεία δὲν εἶναι μία διανοητικὴ θεωρία περὶ τοῦ θεοῦ ἀντικειμένου, ἀλλὰ μία ἐνέργεια τοῦ ὅλου ἀνθρώπου.

Ἐκ τῆς συντόμου ταύτης ἀναλύσεως τοῦ ἔργου τοῦ κ. Heiler φαίνεται ἡ σπουδαιότης αὐτοῦ. Τὸ ἔργον τοῦτο εἶναι ὁ ἄριστος κατὰ μίαν πολυετοῦς ἐνασχολήσεως περὶ τὴν ἐρευναν τῶν θρησκευτικῶν πηγῶν τῶν διαφόρων κύκλων τοῦ πολιτισμοῦ. Ἄλλὰ τὸ ἔργον δὲν προέκυψε μόνον ἐκ τῆς μελέτης βιβλίων,

ἀλλὰ καὶ ἐκ τῆς πολυειδοῦς παρατηρήσεως τοῦ συγκεκριμένου βίου τῶν Θρησκειῶν, ἥτις ἐγένετο ὑπὸ τοῦ συγγραφεὺς εἰς τὰ ἐπιστημονικὰ ἀνὰ τὸν κόσμον ταξίδια του.

Πολλὰ συνθετικὰ ἔργα ἐνεφανίσθησαν κατὰ τὰς τελευταίας δεκαετίαι ἐπὶ τοῦ πεδίου τῆς Θρησκευολογίας. Ἄλλὰ τὸ ἔργον τοῦ κ. Heiler διακρίνεται διὰ τὴν καθολικωτάτην θεώρησιν τοῦ πλουσιωτάτου ὕλικου του, διὰ τὸν ἀριστον βιβλιογραφικὸν του ἐξοπλισμὸν καὶ διὰ τὴν ἀρίστην γνώσιν τῆς θρησκευτικῆς ζωῆς τῆς Ορθοδόξου Ἀνατολικῆς καὶ δὴ τῆς Ἑλληνικῆς Ἐκκλησίας, ἥτις ἐπανειλημμένως μνημονεῦται ἐν τῷ ὀγκῷ τοῦ ἔργου. Ἄλλως τε ὁ κ. Heiler ἔχει ἤδη ἀποδείξει ἑαυτὸν ὡς ἀριστον γνώστη καὶ φίλον τῆς Ορθοδόξου Ἐκκλησίας διὰ τοῦ περιφρήμου ἔργου του «Urkirche und Ostkirche».

Ἀνεξαρτήτως τῶν ἐπιφυλάξεων, τὰς ὁποίας θὰ ἔχη ὁ ὀρθόδοξος θεολόγος ἢ θρησκευολόγος διὰ σημεία τινα τοῦ ἔργου, ἅτινα δὲν τονίζουν ὅσον πρέπει τὴν ἐναντι τῶν λοιπῶν θρησκειῶν ἰδιουσίαν καὶ ὑπεροχὴν τοῦ Χριστιανισμοῦ, τὴν ὁποίαν ἀναμφιβόλως δέχεται ὁ συγγραφεὺς, ὀφείλονται συγχρηγήρια τόσον εἰς τὸν κ. Heiler διὰ τὴν ἐπιμέλειαν, μεθ' ἧς οὗτος συνέλεξε καὶ ἐταξινόμησε πλῆθος θρησκευολογικῶν ὕλικου, ὅσον καὶ εἰς τὸν ἐκδοτικὸν οἶκον W. Kohlhammer διὰ τὸ γιγάντιον ἔργον, εἰς τὸ ὁποῖον ἀπεδύθη μετὰ τὴν ἐκδοσιν τοῦ ἔργου ὡς τοῦ πρῶτου τόμου σειρᾶς ὀλοκλήρου 36 τόμων, ἥτις θὰ ἴδῃ τὸ φῶς τῆς δημοσιότητος εἰς τὸ προσεχὲς μέλλον.

ΕΥΑΓΓΕΛΟΣ ΘΕΟΔΩΡΟΥ

« Ε Κ Κ Λ Η Σ Ι Α »

ΕΠΙΣΗΜΟΝ ΔΕΛΤΙΟΝ ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ
Ἐκ διδόμενον κατὰ δεκαπενθήμερον

ΕΠΟΠΤΕΥΟΥΣΑ ΕΠΙΤΡΟΠΗ

† Ὁ Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΣ
† Ὁ Καλαβρῶταν καὶ Αἰγιαλείας ΓΕΩΡΓΙΟΣ
† Ὁ Μονεμβασίας καὶ Σπάρτης ΚΥΠΡΙΑΝΟΣ

ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ

ΘΕΟΔΟΣΙΟΣ Κ. ΣΠΕΡΑΝΤΣΑΣ

ΣΥΝΔΡΟΜΑΙ

Ναθὲν Ἀρχιεπισκοπῆς Ἀθηνῶν:
Δρχ. 50, 75, 100 ἑτησίως.
Λοιπῶν Ναθὲν Ἐπικρατίας: Δρχ. 30 ἑτησίως.
Ἐξωτερικοῦ: δολλάρια 3.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Θεοδοσίου Σπεράντσα, Δὲν θ' ἀγωνοθῆ.
Θεοφ. Ἐπισκόπου Θαυμακοῦ κ. Χρυσοστόμου,
Ναῖκὰ τῆς Ἱερᾶς Ἀρχιεπισκοπῆς Ἀθηνῶν.
Βασιλείου Ἰωαννίδου, Καθηγητοῦ τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν, Ἡ Β' Σύνοδος τοῦ Βατικανοῦ.
Πρῶτῃ Περιόδῳ : 11 Ὀκτωβρίου — 8 Δεκεμβρίου 1962.
Ἀρχιμ. Ἰ. Α. Παπαδοπούλου, Βιολογικὴ ἀξία καὶ ἠθικὴ ἐννοία τῆς νηστείας.
Παρατηρήσεων Στήλη.
Ἐκκλησιαστικὰ Χρονικά.
Προκηρύξεις ἐκλογῆς ἱερέων.
Βιβλιογραφία.
Βιβλιοκρισία ὑπὸ τοῦ Καθηγητοῦ κ. Εὐαγγ. Θεοδώρου.

ΕΚ ΤΟΥ ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΥ
ΤΗΣ ΑΠΟΣΤΟΛΙΚΗΣ ΔΙΑΚΟΝΙΑΣ

Ἀθῆναι, Ἰασιῶ 1. — Τηλεφ. 710.734